

Investeringsubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur: toekomstgerichte evaluatie van het Besluit van de Vlaamse Regering (2017-2021)

Eindrapport | 15 december 2020

In opdracht van

**DEPARTEMENT
CULTUUR,
JEUGD & MEDIA**

Vlaamse Overheid - Departement CJM
Afdeling Kennis en Beleid –
Team kennisontwikkeling
Arenbergstraat 9 - 1000 Brussel

Dit onderzoek werd uitgevoerd door:

Joris Janssens
Toon Berckmoes
m.m.v. Michelle Accardo,
Wouter Bervoets, Sophie Nuijten

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

IDEA
CONSULT *thinking ahead*

Inhoudsopgave

Syntheserapport	4
1 / Executive summary	5
2 / Inleiding	9
2.1. Situering en aanleiding van de opdracht	9
2.2. Over het onderzoek	9
2.3. Methodologie en stappenplan	10
2.4. Leeswijzer	13
3 / Context	14
3.1. Historiek van het FoCI en het FoCI-reglement	14
3.2. Budgettaire context	15
3.3. Historiek van beleidsrelevante documenten	17
3.4. Het huidige beleidskader	20
4 / (Ver)bouw- en ruimtenoden: van sectorbevraging naar longlist	22
4.1. De eigen verbouwnoden	23
4.2. Maatschappelijke trends met een impact op ruimtenoden	24
4.3. Sectorale trends op het vlak van infrastructuur	26
4.4. Het delen van infrastructuur	27
4.5. Een longlist van (ver)bouw en ruimtenoden	28
5 / Aanbevelingen: naar een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering	33

5.1. De ontwikkeling van een strategisch beleidskader	34
5.2. Het ambitieniveau: van minimaal tot optimaal	37
5.3. Sectorale prioriteiten: van 'longlist' naar 'shortlist'	39
5.4. De optimalisering van het FoCI-reglement	42

Syntheserapport

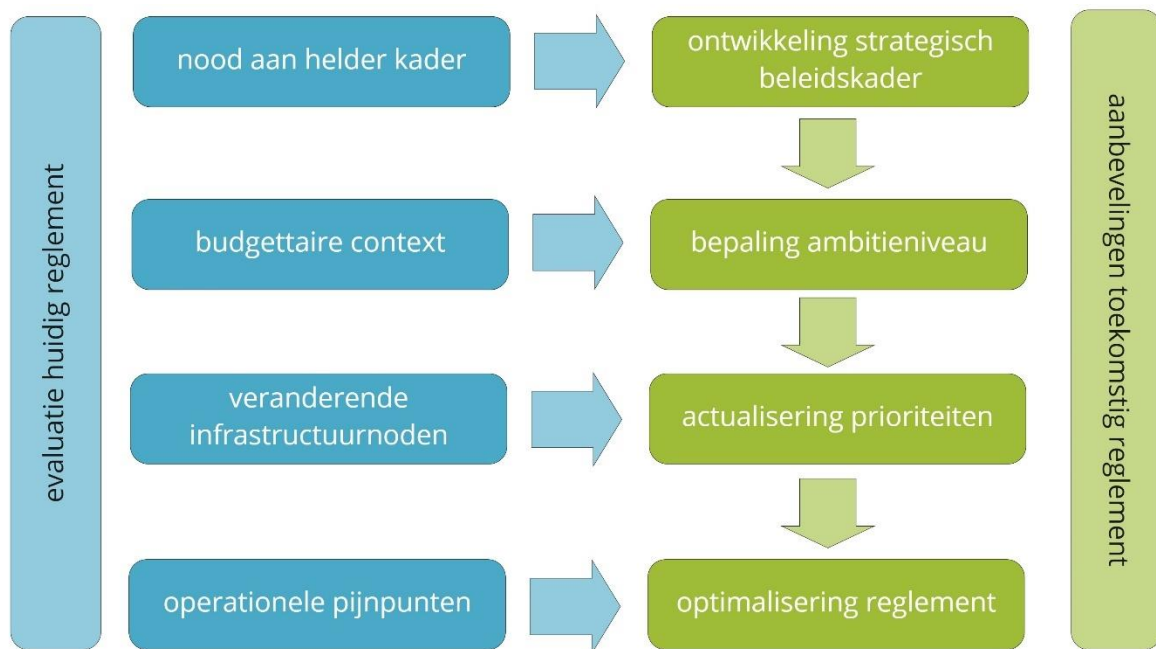

1 / Executive summary

De termijn van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering omtrent investeringsubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeuginfrastructuur loopt op zijn einde. Vanaf 2022 wordt er een nieuw Besluit van kracht. Ter voorbereiding deed IDEA Consult een toekomstgerichte evaluatie: op basis van een analyse van diverse stappen – screening van eerdere studies en beleidsrelevante documenten, een sectorconsultatie, verkennende interviews en een benchmarking met vergelijkbare sectoren – werd het huidige reglement geëvalueerd en werden aanbevelingen geformuleerd voor een volgend Besluit van de Vlaamse Regering als kader voor investeringsubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeuginfrastructuur.

De herwerking van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het verlenen van investeringsubsidies is een kans om nieuwe sectorale prioriteiten te bepalen, afgestemd op de wijzigende infrastructuurnoden binnen de cultuur- en jeugdsector. Het is een primeur dat het vaststellen van nieuwe sectorale prioriteiten gevoed wordt door een brede sectorconsultatie. IDEA Consult organiseerde voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media een bevraging van het brede cultuur- en jeugdveld omtrent de eigen actuele noden en behoeften en bredere maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen met een impact op cultuur- en jeuginfrastructuur. Die richtte zich op organisaties die eigenaar zijn van infrastructuur (die ze ook gebruiken voor hun werking) of op gebruikers van infrastructuur die voor hun werking een beschikkingsmacht hebben over infrastructuur voor een langere periode.

Op basis van input van diverse betrokkenen – gebruikers, dossierbeheerders, beoordelaars,... – legde het onderzoek een aantal kwesties en pijnpunten bloot met betrekking tot het huidige reglement. Op basis van de hierboven genoemde onderzoekstappen formuleert IDEA aanbevelingen met het oog op het ontwikkelen van een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering.

Fundamentele bedenkingen vragen om de ontwikkeling van een strategisch kader

Een aantal pijnpunten zijn van fundamentele en strategische aard. Ze zijn finaal terug te voeren op die besognes die reeds in eerdere beleidsrelevante studies aan bod kwamen: de nood aan een meer expliciet strategisch beleidskader dat doelstellingen koppelt aan een actieplan en aan transparante procedures voor beoordeling en beslissing. Tevens is er een vraag naar een sterkere regierol voor de Vlaamse overheid, die naast investeren ook moet inspireren, faciliteren en adviseren.

Als antwoord op de hierboven gesignaleerde infrastructuurnoden ontwikkelde IDEA Consult een aanzet van strategisch kader dat in theorie een aantal mogelijke doelstellingen voor het infrastructuurbeleid bespreekbaar maakt. We maken hierbij het onderscheid tussen: a) het conform maken aan wettelijke voorschriften en randvoorwaarden, b) het investeren in inhoudelijke prioriteiten, c) inzetten op innovatie en d) inzetten op strategisch belangrijke infrastructuur.

Budgettaire beperkingen en overwegingen vragen om het bepalen van een ambitieniveau

Daarna komt de vraag welke budgetten hier tegenover kunnen staan. De budgettaire mogelijkheden zullen uiteindelijk bepalend zijn voor de opties die binnen elk van de hierboven vermelde punten worden gelicht: voor hoeveel sectorale prioriteiten zal men kiezen, en welke? Welke doelstellingen heeft het Vlaamse beleid voor ogen, en welke rol ziet de overheid voor zichzelf weggelegd? Op welke manier worden die doelstellingen vertaald naar een (al dan niet gedifferentieerd) instrumentarium?

Budgettaire mogelijkheden worden finaal bepaald door het ambitieniveau dat de overheid formuleert. In de lopende periode is het beschikbare budget erg beperkt en onvoldoende om een antwoord te bieden op de noden die leven in het bovenlokale cultuur- en jeugdveld. Welke ambities heeft de Vlaamse Overheid om hierop in te spelen, en hoe vertaalt dit zich naar het beschikbaar stellen van een budget (met perspectief op de lange termijn)? Bij de vormgeving van een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering zullen de budgettaire mogelijkheden mee bepalen welke opties het meest wenselijk en haalbaar zijn. Budgettaire keuzes zullen binnen dit kader leiden tot de keuze voor eerder minimale dan wel ambitieuze scenario's.

In voorliggend syntheserapport belicht IDEA Consult een aantal mogelijke scenario's, gaande van een light optimalisatie van het bestaande reglement (dat cultuur en jeugd combineert, alsook strategisch belangrijke infrastructuur combineert met een beperkt aantal sectorale prioriteiten), tot meer ambitieuze scenario's die een meer gedifferentieerde aanpak mogelijk maken, waarbij verschillende instrumenten worden ingezet om verschillende doelstellingen te realiseren (zoals dat bijvoorbeeld het geval is binnen Sport en Toerisme).

Veranderende infrastructuurnoden vragen om een actualisering van het reglement.

In eerste instantie werpt een brede sectorconsultatie licht op actuele (ver)bouw(ings)noden binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld. Die moeten leiden tot een actualisering van de sectorale prioriteiten. De volgende tabel synthetiseert de voornaamste bevindingen uit de sectorbevraging als een 'longlist' van (ver)bouwnoden voor het cultuur- en jeugdveld, met aandacht voor sectorbrede en sector-specifieke noden en aandachtspunten.

Beantwoorden aan sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden met betrekking tot infrastructuur

- Ecologische duurzaamheid
- Toegankelijkheid
- Veiligheid

- Bewaaromstandigheden
- Geluidsnormen
- Automatiseren theatertrekken

Stimuleren van cultuur-inhoudelijke strategische beleidslijnen

- cultuurinfrastructuur als een plek voor ontmoeting en ontplooiing
- veranderende verwachtingen op het vlak van comfort en beleving
- tijdelijk gebruik en leegstand
- het delen van infrastructuur
- safe spaces voor kwetsbare groepen

- de nood aan kwalitatieve presentatieplekken
- inzetten op technologische innovatie
- polyvalente ruimtes
- ruimte voor ontwikkeling en experiment
- duurzame opslagcapaciteit- en omstandigheden
- digitale infrastructuur

Sectorbreed

Sectorspecifiek

In voorliggend syntheserapport vertaalt IDEA Consult een longlist van (ver)bouwnoden in het bovenlokale cultuur- en jeugdveld in in drie mogelijke versies van shortlist voor nieuwe sectorale prioriteiten. We gaan daarbij uit van een scenario waarbij (nog steeds) de mogelijkheid bestaat om in te zetten op twee

tot drie mogelijke investeringsprioriteiten. Daarbij schuiven we drie opties naar voor: één waarbij enkel wordt ingezet op wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden, één waarbij enkel wordt ingezet op inhoudelijke prioriteiten en één die beide combineert.

- ▶ Optie 1 (louter randvoorwaarden): ecologische duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid
- ▶ Optie 2 (gemengde optie: zowel 'randvoorwaarden' als 'inhoudelijke prioriteiten') : ecologische duurzaamheid en delen van infrastructuur
- ▶ Optie 3 (louter inhoudelijke lijnen): Delen van infrastructuur en cultuur- en jeugdinfrastructuur als ontmoetingsplek

Technische kwesties vragen om een optimalisering van het reglement.

Naast aanbevelingen voor het bredere strategische kader en mogelijke nieuwe sectorale prioriteiten, levert onze 'toekomstgerichte evaluatie' van het FoCI-reglement ook een aantal aanbevelingen op die te maken hebben met het reglement zelf: het begrippenkader, het toepassingsgebied, aspecten van het reglement zelf, de voorwaarden en de criteria, het subsidiedossier, de procedures voor beoordeling en uitvoering. In een laatste hoofdstuk kijken we naar het technische en operationele perspectief op de optimalisering van het reglement. De precieze vertaling van deze aanbeveling kan voor sommige kwesties en pijnpunten meer in detail gebeuren dan voor andere. Voor een aantal aspecten is de gewenste operationalisering immers afhankelijk van strategische keuzes op het hogere niveau, met name de scherpstelling van de doelstellingen van het instrument en de manier waarop dit kadert binnen het bredere instrumentarium, het budgettaire ambitieniveau en de inhoudelijke keuze voor bepaalde prioriteiten.

Uit een langere lijst met operationele aanbevelingen – opnieuw ontwikkeld vanuit het perspectief van een optimalisering van het huidige reglement – lichten we drie punten op van meer strategisch belang.

- ▶ *De verschuiving van 'grote culturele infrastructuur van uitzonderlijke omvang' naar 'strategisch belangrijke infrastructuur', inclusief de aanbeveling dit te vertalen naar een expliciete en transparante beoordelingsprocedure. Het is wenselijk die te kaderen binnen een duidelijke beleidsvisie m.b.t. cultuur- en jeugdinfrastructuur in het algemeen en m.b.t. investeringssubsidies in het bijzonder;*
- ▶ *Behoud van de combinatie van cultuur en jeugd binnen één reglement;*
- ▶ *Behoud van de focus op bovenlokale infrastructuur, die uitgaat van het bovenlokale bereik of de bovenlokale meerwaarde van organisaties. De operationalisering kan deels aansluiten bij de bestaande sectorale regelgeving.*

2 / Inleiding

2.1. Situering en aanleiding van de opdracht

Sinds het einde van de jaren '90 treedt het Fonds Culturele Infrastructuur (FoCI) op als bouwheer voor en beheerder van de eigen accommodaties van de Vlaamse Gemeenschap in de sectoren Cultuur en Jeugd. Daarnaast verstrekt het FoCI investeringssubsidies voor het bouwen, uitbreiden, verbouwen of aankopen van cultuur- en jeugdinfrastructuur met bovenlokaal belang. Het [Besluit van de Vlaamse Regering](#) (BVR) betreffende het verlenen van investeringssubsidies voor culturele infrastructuur met bovenlokaal belang (informeel "FoCI-reglement" genoemd) vormt de wettelijke basis en het leidend kader voor het verlenen van deze subsidies.

Het FoCI voorziet enerzijds investeringsmiddelen voor grote infrastructuren van hoog cultureel belang¹ en anderzijds voor specifieke sectorale prioriteiten. Voor de periode 2017-2021 zijn de volgende sectorale prioriteiten van kracht:

- ▶ Het automatiseren van theatertrekken;
- ▶ Het toegankelijker maken van culturele infrastructuur;
- ▶ Het energiezuiniger maken van culturele infrastructuur.

De herziening van het huidige FoCI-reglement is enerzijds een noodzaak wegens de aflopende periode en anderzijds een opportuniteit om de krijtlijnen en prioriteiten opnieuw uit te zetten voor de komende periode. Het huidige reglement en de toepassing ervan kennen moeilijkheden en onduidelijkheden. Om voor de toekomst een goede werking van het toekennen van investeringssubsidies te garanderen is het essentieel een herziening van het reglement door te voeren, zowel wat betreft de regelgeving zelf, als van de sectorale prioriteiten.

2.2. Over het onderzoek

Tussen maart en september 2020 voerde IDEA Consult een toekomstgerichte evaluatie uit van het huidige reglement omtrent de investeringssubsidies via het FoCI. De doelstelling van dit onderzoek is tweeledig:

1. Een evaluatie van het huidige reglement op basis van een brede bevraging van de doelgroep van de investeringssubsidies van het FoCI, op basis van interviews met stakeholders en op basis van de reeds door het Departement Cultuur, Jeugd en Media verzamelde informatie;
2. Het formuleren van toekomstgerichte aanbevelingen met betrekking tot het schrijven van een aangepast of nieuw reglement met aandacht voor:

¹ Hieronder wordt verstaan: infrastructuren die van uitzonderlijke omvang zijn en waarin een culturele werking wordt gerealiseerd die zich richt tot de gehele Vlaamse Gemeenschap of ruimer.

- a. de investeringsprioriteiten op basis van onder meer een consultatie van de bovenlokale cultuur- en jeugdsector en van de stakeholders, alsook van een analyse van maatschappelijke trends en ontwikkelingen;
- b. duidelijkheid op het vlak van terminologie, beoordelingstools en -methodieken, onder meer via een vergelijkende studie met andere reglementen voor infrastructuursubsidies (in Vlaanderen of andere Europese lidstaten/regio's).

De resultaten van dit onderzoek moeten de stuurgroep van het project rond een nieuw BVR toelaten nieuwe sectorale prioriteiten te formuleren en het BVR te optimaliseren. Daarnaast zal de verzamelde informatie ook gebruikt worden om zicht te krijgen op evoluties en noden in het infrastructuur-landschap. Op die manier kan het onderzoek ook bruikbaar zijn voor de ontwikkeling van een langetermijnvisie voor cultuur- en jeugdinfrastructuur.

2.3. Methodologie en stappenplan

Het onderzoek vond plaats tussen maart en september 2020, in vier fasen.

2.3.1 Fase 1: opstart en scoping (maart-april)

De opstartfase bestond uit afstemming met de opdrachtgever en een screening van bestaande documenten en data omtrent het FoCI-reglement en het bredere infrastructuurbeleid. De scope van de opdracht en de methodologie werden fijngesteld via een eerste gesprek met de **stuurgroep** bestaande uit medewerkers van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Leden: Anne-Sofie Verheyen, Bart Pluym, Hilde Verachtert, Jasper Standaert, Katrien Devroe en Carolien Coenen. Deze groep begeleidde het gehele onderzoeksproces en valideerde de verschillende onderzoekstappen.

Inhoudelijk werd het traject begeleid door een **klankbordgroep**, die drie keer samenkwam tijdens de verschillende fasen van het onderzoek om feedback te geven op tussentijdse onderzoeksresultaten en input te geven voor volgende stappen. De klankbordgroep bestond uit experts en vertegenwoordigers van steunpunten en expertisecentra uit het brede cultuur- en jeugdveld: Paul Vermeir (deSingel), Gwenny Vanhaecke (Departement Omgeving), Almut Fuhr (Facilitair Bedrijf, Vlaamse Overheid), Finn Vandinter (Pulse Transitienetwerk), Nikol Wellens (Kunstenpunt), Monique Verelst (FARO), An Van Lancker (De Ambrassade), Hilde Plas en Chris Peeters (VVSG), Annelies Augustyns, Anne Malliet en Leo Van Broeck (Team Vlaams Bouwmeester). Tijdens een eerste sessie (21 april 2020) vond een brainstorm plaats over maatschappelijke ontwikkelingen met een impact op cultuur- en jeugdinfrastructuur, en actuele sectorale trends en noden. Tijdens een tweede sessie (29 juni 2020) werd een synthese gemaakt van de elementen met betrekking tot de evaluatie van het huidige reglement. Tijdens een laatste sessie (24 september 2020) werd doorgedacht op mogelijke scenario's voor een nieuwe FoCI-reglement.

2.3.2 Fase 2: Evaluatie en inventarisatie (april-juni)

In een tweede fase werd de nodige informatie verzameld omtrent a) de evaluatie van het huidige reglement, b) actuele trends en noden met betrekking tot cultuur- en jeugdinfrastructuur en c)

reglementen voor investeringssubsidies in vergelijkbare sectoren. Die informatie werd verzameld via vier verkennende interviews, een interne evaluatie bij het Departement Cultuur, Jeugd en Media, een enquête in het brede cultuur- en jeugdveld en een vergelijking met investeringsreglementen in drie andere sectoren.

2.3.2.1 Interviews

Een reeks van **vier verkennende interviews** vond plaats met gebruikers van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering en leden van de Adviescommissie bovenlokale culturele infrastructuur (die zich buigt over de subsidie-aanvragen voor de 'sectorale prioriteiten').

- ▶ Een groepsgesprek met leden van de Adviescommissie bovenlokale cultuur- en jeugd infrastructuur vond plaats via MS Teams op 26 maart 2020. Namen deel: Paul Vermeir (deSingel), Els Lowyck (Toerisme Vlaanderen), Bert Mellebeek (Hoge Rielen) en Wendy Leplae (DCJM).
- ▶ Op 27 maart en 1 april vonden groepsgesprekken plaats met gebruikers van cultuurinfrastructuur, die zowel ervaringen hebben met de sectorale prioriteiten als aanvragen voor 'grote culturele infrastructuur'. Op 27 maart vond een gesprek plaats met Matthias Belpaire en Marion De Graeve (Vooruit), Dieter Suls (MoMu) en Wim Neels (Concertgebouw Brugge). Op 1 april spraken we Eef Proesmans (CC Maasmechelen), Nele Roels (voormalig Kopergietery/ heden Antigone) en Stefaan Vandelacluze (MOOSS).
- ▶ Op 2 april vond een gesprek plaats met gebruikers van het reglement sectorale prioriteiten binnen de jeugdsector: Gerda Clerix (Hopper, Scouts en Gidsen), Frederick Vercammen (CJT), Paul Billiet (VJH), Liesbeth Ceusters en Nathalie Ceunen (Gemeente Mol).

2.3.2.2 Interne evaluatie Departement Cultuur, Jeugd en Media

De evaluatie van het huidige BVR gebeurde mede op basis van praktijkervaringen en gegevens die intern werden verzameld door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Die informatie betreft zowel cijfers met betrekking tot de toekenning van de middelen tijdens de periode waarin het huidige reglement van kracht is, naast een eigen, interne evaluatie door medewerkers van het Team Infrastructuur en Instellingen en van het Team Kunsten en Cultureel Erfgoed. De informatie werd aangeleverd via e-mail en verder doorgesproken tijdens twee interviews met Jasper Standaert en Hilde Verachtert, dossierbeheerders van FoCI (23 en 31 maart 2020).

2.3.2.3 Een sectorbrede consultatie van de doelgroep van het FoCI-reglement

Tussen 14 mei en 10 juni werd een survey verspreid onder de doelgroepen van de investeringssubsidies van FoCI. Het doel hiervan was dubbel: enerzijds de huidige manier van werken te evalueren en anderzijds een beter zicht te krijgen op de infrastructuurnoden en -wensen van organisaties die in aanmerking komen voor investeringssubsidies. Organisaties die een cultuur- of jeugdinfrastructuur beheren of uitbaten, konden op deze manier input geven aan het toekomstig beleid.

De bedoeling van de survey was om de verschillende onderdelen van het onderzoek te voeden: enerzijds te polsen naar ervaringen met het huidige reglement en knelpunten, anderzijds om licht te werpen op

relevante ontwikkelingen en bestaande noden en knelpunten binnen de cultuur- en jeugdsector, met aandacht voor zowel sectorspecifieke als meer transversale kwesties. Hoe kan de bestaande culturele infrastructuur nog beter worden aangewend en hoe kan het een instrument zijn om in te spelen op de veranderende noden binnen en buiten de verschillende deelsectoren binnen cultuur en jeugd (kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel, jeugd, lokale actoren met een bovenlokaal bereik)? Naast een aantal oriënterende vragen polsten we naar ervaringen met het huidige FoCI-reglement, de (ver)bouwnoden van de organisaties van de respondenten, de visie van respondenten op maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen met een impact op infrastructuur en de huidige en gewenste praktijk met betrekking tot het delen van infrastructuur.

De vragenlijst werd uitgestuurd naar de contactenlijst van FoCI (202 adressen) en ook via een open link verspreid via de communicatiekanalen van het Departement CJM (nieuwsbrieven, sociale media) en van actoren binnen de bovenbouw van cultuur en jeugd (steunpunten en belangenbehartigers). Tijdens een online Dialoogcafé werden de resultaten van de survey doorgesproken en ging de sector in gesprek over de prioritaire (ver)bouwnoden voor de toekomst. Het Dialoogcafé vond plaats op 9 oktober 2020, er namen 23 personen deel. In vijf sectorale werkgroepen werd doorgesproken over de resultaten van de survey en een draft voorstel van een 'longlist' van (ver)bouw en infrastructuurnoden.

2.3.2.4 Benchmarking

IDEA Consult vergeleek het FoCI-reglement met (deel)reglementen voor investeringssubsidies in drie andere sectoren: Sport Vlaanderen (Decreet Bovenlokale Infrastructuur en Topsportinfrastructuur), Agentschap Onroerend Erfgoed (vnl. de Erfgoedpremie) en Toerisme Vlaanderen (impulsprogramma Hefboomprojecten en Decreet Jeugdverblijven).

2.3.3 Fase 3: Visievorming en voorbereiding advies (juni-september)

Een derde fase in het onderzoek was gericht op de ontwikkeling van aanbevelingen op de korte termijn (gericht op de ontwikkeling van een nieuw reglement voor investeringssubsidies) en de langere termijn (ideeën en inzichten die niet onmiddellijk een neerslag kunnen krijgen in een herzien FoCI-reglement, maar die de Vlaamse overheid kunnen voeden bij de verdere ontwikkeling van zijn beleid omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur). Schema's en scenario's werden doorgesproken tijdens een derde en laatste sessie van de klankbordgroep en met de stuurgroep.

2.4. Leeswijzer

De onderzoeksresultaten werden gebundeld in voorliggend syntheserapport, dat de voornaamste inzichten samenvat en vertaalt naar aanbevelingen. Bij dit syntheserapport hoort een uitgebreide versie met bijlagen, die de verschillende onderzoekstappen meer uitvoerig bespreken:

- ▶ BIJLAGE 1 – Een **analyse van de context** via deskresearch: een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten uit beleidsrelevante studies en het bredere beleidskader omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur.
- ▶ BIJLAGE 2 – **Evaluatie** van het huidige FoCI-reglement.
- ▶ BIJLAGE 3 – Verslag **sectorconsultatie omtrent prioritaire (ver)bouw- en infrastructuurnoden**.
- ▶ BIJLAGE 4 – Gedetailleerde **benchmarking** met Onroerend Erfgoed, Sport Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen.
- ▶ BIJLAGE 5 – Aanzet tot **strategisch beleidskader en scenario's**.

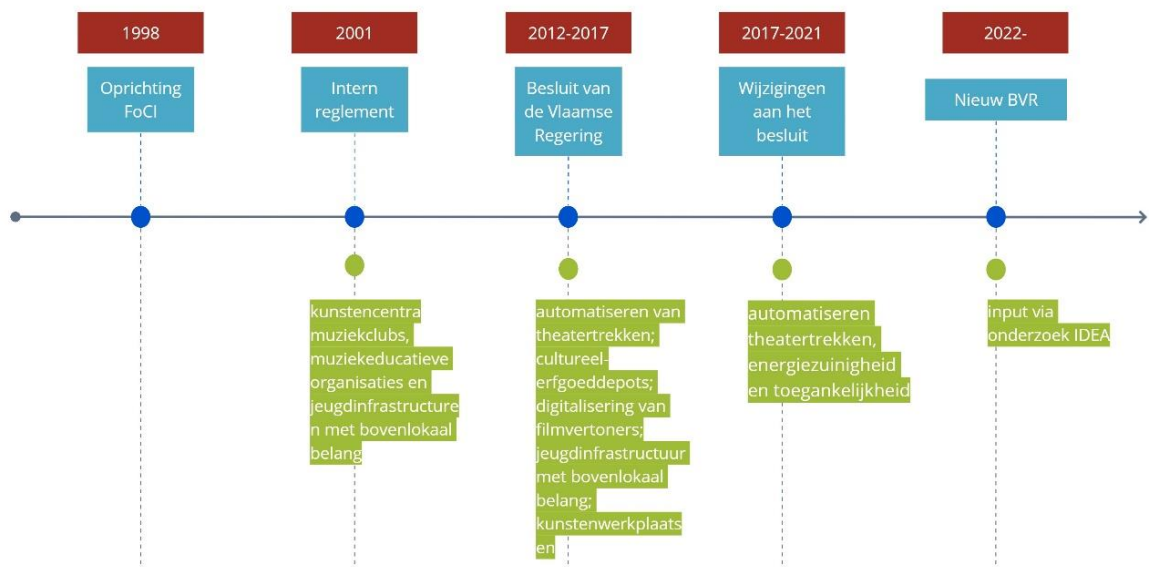
Dit syntheserapport neemt de voornaamste bevindingen samen, vanuit de volgende opbouw:

- ▶ Een beknopte historiek en contextschets van het FoCI-reglement (§3 /)
- ▶ De voornaamste resultaten van de sectorconsultatie bij eigenaars van bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur, vertaald naar een longlist van mogelijke sectorale prioriteiten (§4 /)
- ▶ Aanbevelingen met betrekking tot een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering (§5 /).

3 / Context

3.1. Historiek van het FoCI en het FoCI-reglement

Sinds de oprichting in 1998 heeft het Fonds Culturele Infrastructuur een dubbele opdracht: enerzijds het beheer van de eigen infrastructuur van de Vlaamse overheid, anderzijds het toekennen van investeringssubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur. Sinds 2001 gebeurt dat via een reglement, dat sindsdien een hele geschiedenis kende en meermaals werd herzien, zoals onderstaande tijdslijn laat zien.

Figuur 1. Historiek van het FoCI en het reglement

Het FoCI werd opgericht bij programmadecreet van 19 december 1998, 'houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1999, hoofdstuk XII, Cultuur Investeringsfonds, Art. 51 1°'. Het FoCI treedt sindsdien op als bouwheer voor de eigen infrastructuur van de Vlaamse overheid. Tevens kreeg het FoCI als taak om investeringssubsidies te verlenen voor grote culturele infrastructuur en sectorale accommodaties in de sectoren cultuur en jeugd. Op basis van de bevoegdheid omschreven in het decreet van 1998 werd een intern reglement ontwikkeld, dat op 16 maart 2001 van kracht werd. Dit eerste reglement maakte al het onderscheid tussen subsidiëring van 'grote infrastructuren van hoog cultureel belang' en 'sectorale infrastructuursubsidies'.

Het interne reglement werd in 2012 vervangen door een Besluit van de Vlaamse Regering (16 november 2012). De beslissing om het interne reglement te vervangen door een BVR heeft te maken met effecten van de Cultuurpactwetgeving, die bepaalt dat subsidies die niet steunen op een decreet, wet of beraadslaging van de vertegenwoordigende vergadering van de overheid, het voorwerp moeten zijn van een begrotingspost op naam. Tevens werden nieuwe sectorale prioriteiten bepaald.

Op 9 juni 2017 keurde de toenmalige Vlaamse Regering, op initiatief van toenmalig cultuurminister Sven Gatz, een aantal wijzigingen goed aan het BVR van 2012. Opnieuw werden nieuwe sectorale prioriteiten gedefinieerd, dit keer voor de periode 2017-2021:

- ▶ Het automatiseren van theatertrekken,
- ▶ Toegankelijkheid van culturele infrastructuur,
- ▶ Het energiezuiniger maken van infrastructuur.

Deze prioriteit omtrent energiezuinigheid was gekoppeld aan extra middelen vanuit het Vlaams Klimaatfonds, die werden toegevoegd aan het werkingsbudget van FoCI, voor een periode van drie jaar (2017 tot en met 2019).

Kortom, doorheen de jaren werd het reglement meermaals gewijzigd, om diverse redenen: er waren zowel administratieve en procedurele bijstellingen, als wijzigingen wat betreft de sectorale prioriteiten. Gaandeweg ontstond een praktijk waarbij die sectorale prioriteiten voor een bepaalde beleidsperiode werden bepaald.

De keuze voor sectorale investeringsprioriteiten werd bepaald door het samenspel van (voorbereidend werk door) de administratie, kabinet, de officiële adviesorganen (SARC) en het debat in het Vlaams Parlement. Het is daarbij opvallend dat de 'sectorale prioriteiten' gaandeweg minder in termen van sectorspecifieke of cultuurinhoudelijke impulsen worden beschreven. We zien een verschuiving naar prioriteiten die inzetten op randvoorwaarden binnen een reglement dat open staat voor het brede bovenlokale cultuur- en jeugdveld. De huidige sectorale prioriteit over het 'automatiseren van theatertrekken' staat enkel open voor podia (met een toneeltoren) en is dus 'sectorspecifiek', maar is eveneens gekoppeld aan verplichte randvoorwaarden: ze moet theaterzalen in staat stellen om zich aan te passen over Europese regelgeving met betrekking tot welzijn op het werk².

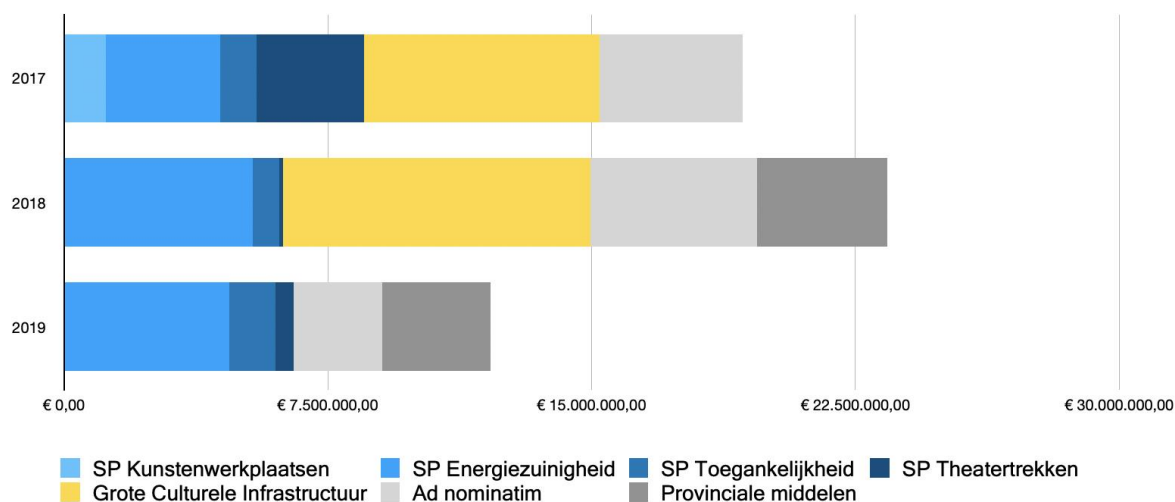
3.2. Budgettaire context

Zoals we verderop zullen argumenteren, is het beschikbare budget een belangrijke factor voor wat betreft cruciale keuzes met betrekking tot het nieuwe FOCl-reglement (zoals de keuze voor toekomstige sectorale prioriteiten, beslissingen op het vlak van het toepassingsgebied van het nieuwe BVR, de kosten die in aanmerking komen,...). Om die reden is het nuttig om zicht te hebben op de budgettaire context van het FoCI-reglement. Daarbij focussen we in eerste instantie op de lopende periode 2017-2020.

Onderstaande figuur geeft voor de drie voorbije werkingsjaren 2017-2019 aan hoeveel investerings-subsidies werden toegekend binnen welk onderdeel van het reglement. (Hierbij zijn de investeringen die FoCI doet als bouwheer voor de eigen infrastructuur van de Vlaamse Overheid niet meegenomen. Voor een overzicht hiervan verwijzen we naar de jaarverslagen van het FoCI.)

Figuur 2: Verdeling van de FoCI-investeringsubsidies over de verschillende subsidielijnen

² Zie STEPP, Trekkenwanden in België. Verzamelnota dd. 18 juli 2017. <http://www.stepp.be/media/files/STEPP%20-%20Verzamelnota%20trekkenwanden.pdf>

Bovenstaande figuur maakt een onderscheid tussen de subsidies toegekend via de lijn sectorale prioriteiten (blauwe balkjes), het luik ‘Grote Culturele Infrastructuur’ (geel) en investeringssubsidies die buiten het reglement zijn toegekend (grijs). Wat de sectorale prioriteiten betreft was 2017 een overgangsjaar – we zien hier nog investeringen volgens de oude (kunstenwerkplaatsen) en de drie nieuwe prioriteiten.

Een eerste constatering is dat het totaal van de investeringssubsidies verdeeld door FoCI jaarlijks sterk fluctueert. Het totaal verdeelde budget bedroeg in 2017 19.289.515 euro. In 2018 was het 23.408.055 euro en in 2019 zien we bijna een halvering van het budget tot 12.123.647 euro. De budgetten voor de sectorale prioriteiten (blauwe balkjes op

Figuur 2) schommelen in deze jaren rond de 7,5 miljoen euro. De budgetten voor de in 2019 goedgekeurde Grote Culturele Infrastructuren werden pas bevestigd in 2020.

Voor het sterke fluctueren van de middelen zijn er een aantal verklaringen. Het sterke fluctueren van de middelen voor Grote Culturele Infrastructuren heeft te maken met het feit dat elk dossier op regeringsniveau behandeld en beslist wordt. Die investeringssubsidies worden echter wel toegekend via het FoCI-reglement. Dat onderscheidt hen van de categorie ‘ad nominatim’, die gaat over investeringssubsidies die door de minister werden toegekend *buiten* het kader van het reglement.³ Wat de sectorale prioriteiten betreft, wijzen we er nogmaals op dat in de periode 2017-2019 vanuit het Klimaatfonds geormerkte middelen werden toegevoegd voor de prioriteit omtrent energiezuinigheid: 3,2 miljoen euro in 2017, 5 miljoen euro in 2018 en 2019⁴.

³ ‘De nominatiminschrijving in de begroting van het FoCI verleent de subsidies weliswaar een decretale basis, maar dat strookt niet met de opdracht van het FoCI, dat volgens zijn oprichtingsdecreet naast investeringssubsidies voor de prioritaire sectoren alleen subsidies kan verlenen voor grote infrastructuur van hoog cultureel belang. Bovendien gaan dergelijke subsidies ten koste van het budget voor sectorale subsidies. Het oprichtingsdecreet bepaalt dat de regering het globaal te bestemmen subsidiebedrag vastlegt voor de als prioritair aangeduide sectoren. In de praktijk gebeurt dat via inschrijving van het globale bedrag in de begroting van het FoCI. Sinds 2005 wordt dat bestemde bedrag bij de begrotingsaanpassing gedeeltelijk gebruikt voor nominatimsubsidies buiten de prioritaire sectoren. In 2008 werd van het bedrag van 1,49 miljoen euro slechts 860.000 euro effectief toegekend aan subsidies voor prioritaire sectoren. In 2011 werd het bedrag voor sectorale subsidies opgetrokken tot 2,15 miljoen euro, maar werd slechts 1,4 miljoen euro aan dergelijke subsidies besteed. Dat had telkens tot gevolg dat de positief geadviseerde sectorale subsidiebedragen werden verminderd of gesplitst over verschillende jaren.’ (Verslag Rekenhof, 2013, p. 19).

⁴ Los van die extra financiële impuls zijn de middelen binnen het budget voor de sectorale prioriteiten niet geormerkte. De middelen worden verdeeld op basis van een rangschikking opgemaakt door de Adviescommissie Bovenlokale Investeringsubsidies in functie van hun inschatting van prioriteiten binnen de ingediende dossiers. Bron: interview Adviescommissie, 26 maart 2020.

De bedragen voor het (lopende) jaar 2020 staan nog niet op de infografiek. Ze liggen echter een stuk lager dan in de periode 2017-2019.

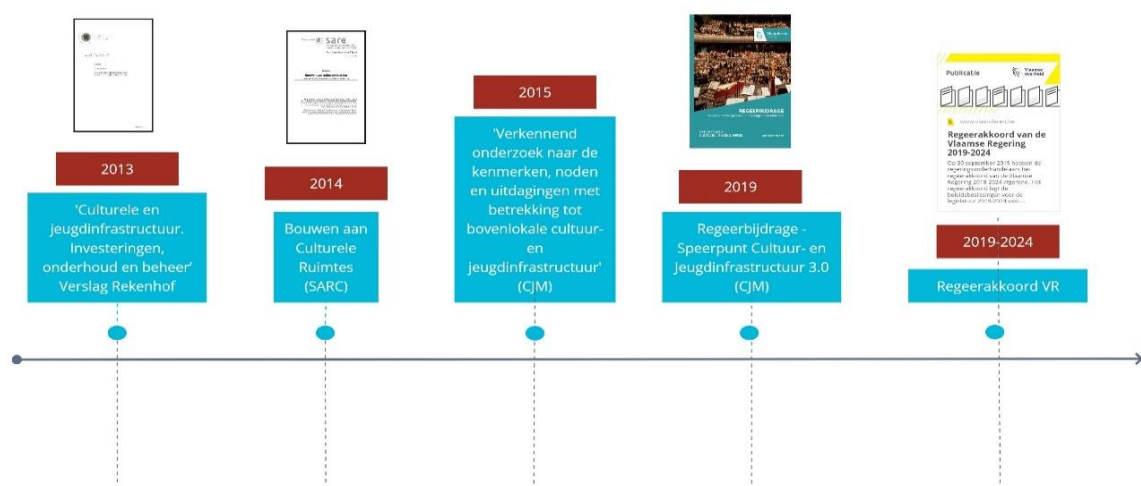
- ▶ Voor 2020 is het totale budget voor sectorale prioriteiten 2 miljoen euro⁵. Dit is een stuk lager dan in de periode 2017-2019. De aanvullende middelen vanuit het Klimaatfonds zijn intussen weggevallen. Daarnaast werd beslist om éénmalig een deel van het oorspronkelijk voorziene budget (500.000 euro) over te hevelen naar de projectsubsidies in het Kunstendecreet. Daarbij werd beslist in 2020 geen oproep te lanceren voor de sectorale prioriteit omtrent het automatiseren van theatertrekken.
- ▶ Voor het lopende jaar 2020 werd beslist geen oproep te lanceren voor Grote Culturele Infrastructuur. Voor de GCI heeft die beslissing te maken met het feit dat de beslissingen omtrent de toekenning van deze subsidies voor GCI in 2019 uitgesteld waren; de Vlaamse Regering gaf verder de voorkeur aan lopende engagementen, ook op het vlak van de eigen infrastructuur (o.a. grote bouwprojecten: een nieuw M HKA, en de verbouwing van het KMSKA).

Kortom, in de lopende periode – en zeker in het jaar 2020 – zijn de middelen toegekend aan het FoCI-reglement zeer beperkt. Tegelijk is het niet mogelijk om prognoses te maken voor de toekomst, precies omdat de middelen sterk fluctueren. De overheveling van FoCI-middelen naar de projectsubsidies voor het Kunstendecreet zou alvast eenmalig zijn. De onderhandelingen over mogelijke nieuwe aanvullende middelen uit het Klimaatfonds zijn nog niet afgerond.

3.3. Historiek van beleidsrelevante documenten

Deze studie verschijnt niet in een vacuum. Het publieke debat over cultuur- en jeugdinfrastructuur werd de voorbije tien jaar gevoed door een aantal relevante studies, adviezen en reflecties omtrent het cultuur- en jeugdinfrastructuurbeleid van de Vlaamse Regering. Een aantal reeds eerder geformuleerde aanbevelingen zijn nog steeds relevant. We lijsten ze beknopt op.

Figuur 3: Tijdslijn beleidsrelevante studies en documenten

⁵ https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/20200128_invsb_infodag_3_februari_2020_presentatie.pdf

- ▶ In 2013 verscheen *Culturele en jeugdinfrastuctuur. Investerings, onderhoud en beheer*, het Verslag van het Rekenhof over het Vlaamse beleid omtrent cultuur- en jeugdinfrastuctuur na een auditie van het FoCI⁶. Het Rekenhof onderzocht de investeringen van de Vlaamse Gemeenschap in de bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastuctuur en het beheer van cultuur- en jeugdinfrastuctuur die de overheid heeft toevertrouwd aan derden.
- ▶ De Strategische Adviesraad Cultuur (SARC) sprak zich het laatste decennium in zijn adviezen een aantal keer uit over het cultuur- en jeugdinfrastuctuurbeleid. In mei 2012 formuleerde de Algemene Raad van de SARC haar advies over een ontwerp tekst voor het Besluit van de Vlaamse Regering dat later dat jaar werd goedgekeurd⁷. Op 9 februari 2014 publiceerde de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van SARC een advies *Bouwen aan culturele ruimtes. Technische prioriteiten voor culturele infrastuctuur*.⁸ Hiermee wilde de SARC inspelen op de vraag om extra aandacht voor infrastuctuur⁹.
- ▶ In december 2015 finaliseerde het Departement Cultuur, Jeugd en Media een *Verkennd onderzoek naar de kenmerken, noden en uitdagingen met betrekking tot bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastuctuur*¹⁰. Op basis van interne bronnen (bijvoorbeeld aanvraagdossiers, inspectieverlagen en beheersovereenkomsten van gesubsidieerde organisaties binnen de diverse culturele sectoren) verkent het rapport “het landschap van de bovenlokale cultuurinfrastuctuur aan de hand van enkele belangrijke actoren, regelgeving en financieringsbronnen”. De studie presenteert een typologie en een overzicht van de voornaamste knelpunten – en een reeks aanbevelingen die hierop een antwoord kunnen bieden. Daarbij richt het onderzoek zich in eerste instantie op infrastuctuur gesubsidieerd via het Kunstendecreet of het Cultureel-erfgoeddecreet, de infrastucturen die subsidies ontvingen via het FoCI en de infrastucturen in eigendom van de Vlaamse overheid.
- ▶ Ter voorbereiding van de nieuwe Vlaamse legislatuur voor de periode 2019-2024 ontwikkelde het Departement Cultuur, Jeugd en Media (zoals steeds) zijn ‘Regeerbijdrage’ (15 mei 2019), met beleidsaanbevelingen aan regeringsonderhandelaars¹¹. Daarin is ‘Cultuur- en jeugdinfrastuctuur 3.0’ een van de zeven ‘speerpunten’. De uitgebreide tekst omtrent cultuur- en jeugdinfrastuctuur (p. 7-29) bouwt verder op een hoofdstuk in de bundel *Reflecties. Cultuur, jeugd, media* (2018), die een uitgebreid hoofdstuk bevatte over ‘ruimte’ en cultuur- en jeugdinfrastuctuur¹².

Voor een meer uitgebreide lezing van deze beleidsdocumenten verwijzen we naar de bijlagen. Hieronder hernemen we een aantal aandachtspunten die in deze verschillende studies telkens weer aan bod komen, en welke ook vandaag nog steeds relevant zijn bij de herziening van het FoCI-reglement.

Met betrekking tot **de rol van de overheid**:

Verwijzend naar het verslag van het Rekenhof (2013) stellen ook alle andere hierboven aangehaalde teksten **het ontbreken** aan de orde **van een helder beleidskader** – met doelstellingen en acties vertaald

⁶ <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g37g-1.pdf>

⁷ SARC, Advies betreffende investeringssubsidies voor culturele en jeugdinfrastuctuur met bovenlokaal belang. <https://cjsm.be/sarc/AR/adviezen/20120510-advies-investeringsubsidies-culturele-infrastuctuur-met-bovenlokaal-belang.pdf>.

⁸ https://cjsm.be/sarc/SR_ke/adviezen/20140117-advies-bouwen-aan-culturele-ruimtes.pdf

⁹ “Dit advies kwam tot stand in het kader van het Memorandum 2014-2019 van de SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed. Het onderbouwt de vraag naar extra aandacht en zorg voor infrastuctuur in de culturele sectoren. De achterliggende opbouw van de tekst is van technische aard, gekoppeld aan de specifieke noden in de culturele sector, om tot beleidsmatige aanbevelingen te komen. Infrastuctuur in de culturele sector is gekoppeld aan het Kunstendecreet, Decreet Lokaal Cultuurbeleid en het Cultureel-erfgoeddecreet. Een efficiënt beheer met een duurzame aanpak zorgt voor het lang en goed leven van het patrimonium.”

¹⁰ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1213074>.

¹¹ https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/191011_regeerbijdrage_cjm.pdf

¹² https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/181029_reflecties_cjm.pdf

naar planning en budget. De toegekende sectorale middelen stemmen wel overeen met de sectoraal vastgelegde prioriteiten, maar – zoals

- ▶ Figuur 2 laat zien – de minister verleent ook subsidies ‘ad nominatim’ buiten dit kader. De subsidies voor Grote Culturele Infrastructuur kaders zelden in vooropgestelde doelstellingen of prioriteiten voor cultuur- en jeugdinfrastructuur.
- ▶ Diverse bronnen bespreken de **nood aan een regierol** voor de Vlaamse overheid om met een hedendaags beleid rond cultuur- en jeugdinfrastructuur over de verschillende deelsectoren en de verschillende overheden heen tot een beleid te komen omtrent actuele ruimtes voor cultuur en jeugd. Dit beleid moet flexibel inspelen op veranderende noden in het landschap en moet verder gaan dan investeren. Die moet ook inspireren, faciliteren (financieel of anders) en adviseren en een kader voorzien voor kennisopbouw en het delen van expertise.
- ▶ Een dergelijke regierol **kan echter maar ingevuld worden wanneer er voldoende middelen** voorhanden zijn. **De financiering van investeringen in infrastructuur** is een knelpunt: de beschikbare budgetten volstaan niet om in te spelen op de noden, noch om beleid uit te zetten. Pistes via aanvullende financiering zijn beperkt. Reden te meer om de beperkte middelen zeer gericht in te zetten, vanuit een langetermijnstrategie, via transparante procedures en op basis van een gedegen terreinkennis.
- ▶ Telkens wordt vastgesteld dat het beleid **geen globaal inzicht (heeft) in de behoeften** inzake renovatie en uitbouw van de bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur, ondanks eerder geformuleerde en vaak herhaalde beleidsintenties om een inventaris te maken die de exploitatie en toestand van cultuur- en jeugdinfrastructuur in kaart brengt. Een dergelijk overzicht zou nuttig zijn om het beleidskader uit te bouwen en de beperkte middelen efficiënt in te zetten, omdat zicht op de aanwezige noden (per sector en per regio) de planning en prioriteiten zou kunnen sturen.
- ▶ De bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus vormt een moeilijk evenwicht. Er is nood aan **afstemming en samenwerking** wat betreft afspraken **tussen het lokale en Vlaamse beleidsniveau**, op het vlak van verantwoordelijkheden en communicatielijnen. Extra aandachtspunt hierbij is het wegvallen van de provinciale rol, waarbij een nieuw evenwicht kan gezocht worden door de exploratie van de bovenlokale dimensie.

Met betrekking tot **de infrastructurale en ruimtenoden in het bovenlokale cultuur- en jeugdveld.**

- ▶ Een overzicht ontbreekt, maar geregeld wordt de **wisselvallige staat van de bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur** aan de orde gesteld. Ze wordt gekenmerkt door een enorme diversiteit in typologie, eigendomssituatie, vormgeving, beheersmodel, gebruik... De staat ervan is vaak verouderd. Het vaak monofunctionele opzet biedt weinig flexibiliteit en kan moeilijk tegemoet komen aan de veranderende ruimtevragen vanuit de sector. Verdere ontwikkelingsvragen vanuit de sector worden geremd door de beperkingen van de fysieke infrastructuur.
- ▶ De **hoge exploitatiekost legt een grote druk op organisaties**. De toenemende budgettaire druk op organisaties leidt ertoe dat investeringen in infrastructuur niet priorair worden geacht en dat “sommige infrastructuren reeds jarenlang in min- of meerdere mate ‘verwaarloosd’ worden”.¹³ Ook op het vlak van spreiding en leemtes in het landschap worden knelpunten gesignaleerd.
- ▶ Er zijn **knelpunten met betrekking tot standaarden en voorschriften** waaraan infrastructuren moeten beantwoorden. Naast tal van kwaliteitsstandaarden in relatie tot de (decretale) werking moeten infrastructuren voldoen aan normen met betrekking tot veiligheid, ergonomie, toegankelijkheid, duurzaamheid, geluidsnormering. Voldoen aan die eisen is voor organisaties niet vanzelfsprekend: men heeft weinig zicht op de regelgeving die van toepassing is, het toezicht op

¹³ Verkennend onderzoek, p. 43.

het naleven van de regelgeving is niet transparant en de kosten zijn hoog. Van de overheid wordt verwacht dat ze garanties inbouwt dat exploitanten (kunnen) voldoen aan de wettelijke verplichtingen.

- ▶ **Ruimtevragen** in de sector wijzigen, omwille van veranderende praktijken binnen de sectoren en een veranderende maatschappelijke context. Naast demografische ontwikkelingen hebben ook ruimtelijke ontwikkelingen een grote impact op ruimtenoden binnen de sector. Open ruimte komt steeds meer onder druk, terwijl die plaats voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing creëert en plaats biedt aan ontspanning, speelplekken, ... Er is een grote ruimtevraag bij de sector, zowel naar heel specifieke ruimte als naar multi-inzetbare ruimte zonder specifiek statuut of invulling. Die ruimte staat onder druk (vnl. vanuit de markt). Tegelijk wordt een groot deel van de al ingenomen ruimte en bestaande infrastructuur vandaag niet, onvoldoende of inefficiënt benut.
- ▶ De Vlaamse overheid moet zorgen voor een beleid waarbij alle exploitanten, ongeacht de eigenaarsverhouding, in een **gelijke infrastructurele context kunnen functioneren**. De overheid moet regulerend en corrigerend optreden door infrastructuur mee te nemen als parameter bij de bepaling van de hoogte van de subsidiëring en door solidariteit te vragen tussen organisaties omtrent gebruik en delen van infrastructuur.

Kortom, infrastructuur is in principe een belangrijk instrument voor organisaties binnen cultuur en jeugd om hun doelstellingen te realiseren, maar vandaag is ze vaak een rem op ontwikkeling. Sectorale en maatschappelijke trends hebben een impact op ruimtenoden – daarnaast is het ook nodig om de infrastructuur te conformeren aan wetgevende kaders, standaarden en voorschriften. Er is een vraag naar een sterkere regierol voor de Vlaamse overheid, die verder gaat dan investeren: inspireren, faciliteren (financieel of anders) en adviseren. Dit gebeurt best vanuit een langetermijnstrategie die heldere doelstellingen koppelt aan een actieplan en budgettaire duidelijkheid op langere termijn.

3.4. Het huidige beleidskader

Het ontbreken van een strategisch kader voor cultuur- en jeugdinfrastructuur en een langetermijnvisie werd de voorbije tien jaar meermaals aan de orde gesteld. Het **Regeerakkoord 2019-2024** bevat de intentie om die langetermijnvisie te gaan ontwikkelen, op basis van die inventaris waarvoor eveneens al eerder werd gepleit: “Met het sportinfrastructuurplan van vorige legislatuur als voorbeeld, plannen we een structurele aanpak voor bovenlokale culturele infrastructuur en bouwen we een langetermijnvisie uit”, stelt het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024¹⁴. Deze intenties op regeringsniveau worden door de bevoegde ministers verder uitgewerkt binnen de Beleidsnota’s Cultuur en Jeugd. “Een eerste stap hierin betreft het verkrijgen van een overzicht van het huidige infrastructuurlandschap. Vervolgens kan er een holistische langetermijnvisie opgemaakt worden voor de cultuurinfrastructuur”, voegt cultuurminister Jambon hieraan toe in de Beleidsnota Cultuur 2019-2024¹⁵. Zijn Strategische Visienota Kunsten 2020 bevat verdere verfijningen. Om te beginnen wijst de minister op inhoudelijke aandachtspunten zoals stimulansen voor het delen van infrastructuur en de geografische spreiding van infrastructuur: “Duurzaamheid, delen van functies en het samenwerken binnen de (nieuwe)

¹⁴ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>.

¹⁵ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-cultuur>

infrastructuur zijn uitgangspunten voor investeringen in culturele infrastructuur. Ook een evenwichtige spreiding in Vlaanderen en Brussel is belangrijk.”¹⁶

Vlaams minister Benjamin Dalle schrijft in de Beleidsnota Jeugd 2019-2024: “Ik werk een strategisch kader uit voor de ontwikkeling en ondersteuning van een innovatieve en sterke bovenlokale jeugdinfrastructuur, voor gerichte en efficiënte investeringen en voor een actief zoeken naar strategieën op het vlak van verduurzaming en circulariteit, maar ook van inclusie, kwaliteit van de leefomgeving.”¹⁷ Zowel de minister van Cultuur als de minister van Jeugd geven aan, in afstemming met andere beleidsdomeinen, een bijdrage te willen leveren aan bredere doelstellingen in het Vlaamse Regeerakkoord: duurzaamheid, klimaatadaptatie, circulariteit en de multifunctionaliteit van gebouwen.

¹⁶ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/strategische-visienota-kunsten>

¹⁷ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-jeugd>

4 / (Ver)bouw- en ruimtenoden: van sectorbevraging naar longlist

De herwerking van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het verlenen van investeringssubsidies is een kans om nieuwe sectorale prioriteiten te bepalen, afgestemd op de wijzigende infrastructuurnoden binnen de cultuur- en jeugdsector. Zoals hierboven aangegeven (§3.1) werden de sectorale prioriteiten reeds twee keer herzien. Voor het eerst wordt het vaststellen van nieuwe sectorale prioriteiten gevoed door een sectorconsultatie. IDEA Consult organiseerde voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media een bevraging van het brede cultuur- en jeugdveld omtrent de eigen actuele noden en behoeften en bredere maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen met een impact op cultuur- en jeugd-infrastructuur. Tussen 14 mei en 10 juni 2020 werd een enquête verspreid die open stond voor de doelgroep¹⁸ van de investeringssubsidies van FoCI: organisaties binnen het brede cultuur- en jeugdveld, die eigenaar zijn van hun infrastructuur of die daarover beschikkingsmacht hebben over een langere termijn. Organisaties die gebruik maken van eigen infrastructuur van de Vlaamse overheid werden niet bevestigd. De resultaten van deze survey werden uitgediept tijdens een Dialogocafé, dat online plaatsvond op 9 oktober 2020.

Het profiel van de respondenten: voornaamste bevindingen

- ▶ De verdeling naar **sector** van de respondenten sluit aan bij die van de verdeling van de FoCI-dossiers in de periode 2019-2021: de meeste respondenten waren te situeren binnen jeugd (55 respondenten, 36%) en de professionele kunsten (44 respondenten, 29%) – daarnaast ook cultureel erfgoed (27 respondenten, 18%) en de actoren van het lokale cultuurbeleid met een bovenlokaal bereik (32 respondenten, 21%). Het sociaal-culturele veld werd in mindere mate bereikt (14 respondenten, 9%), maar is ook in mindere mate een ‘gebruiker’ van het FoCI-reglement.
- ▶ Ook de **geografische** spreiding van de antwoorden volgt de trend van de toekenning van de FoCI-middelen: de meeste respondenten komen uit de provincies West-Vlaanderen, Antwerpen en Oost-Vlaanderen (telkens iets meer dan een kwart van de respondenten). In mindere mate vertegenwoordigen de respondenten infrastructuur gelegen in Vlaams-Brabant, Limburg en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- ▶ Wat **schaal** betreft, zien we een gespreid spectrum – van organisaties met weinig tot veel voltijdse medewerkers; met een beperkte tot uitgebreide vrijwilligerswerking. De organisaties met een grotere tewerkstelling zijn te vinden binnen kunsten en erfgoed; binnen jeugd en sociaal-cultureel werk draaien relatief veel werkingen op vrijwilligers.
- ▶ Niet bij alle werkingen is voldoende **capaciteit** in huis om de infrastructuur te beheren, investeringsdossiers op te stellen of bouwprojecten op te volgen. Vooral binnen de jeugdsector sociaal-cultureel werk en de professionele kunsten is er een relatief hoog aantal organisaties die hiertoe niet de nodige competenties of capaciteit in huis heeft voor gebouwbeheer of (ver)bouwprojecten.

¹⁸ Via een open weblink werd breder bevestigd dan louter de huidige ‘gebruikers’ van het FoCI. De resultaten tonen dat 43% van het totale aantal respondenten in het verleden nog geen steun kregen vanuit FoCI (31% van het totale aantal respondenten deed nog nooit een aanvraag).

In dit proces van sectorconsultatie werd gepolst naar zowel de eigen (ver)bouwnoden, als naar de visie van de respondenten met betrekking tot ontwikkelingen binnen hun (deel)sector en de bredere samenleving, die een impact hebben op infrastructuurnoden. Tevens bevatte de survey een reeks vragen omtrent het delen van infrastructuur.

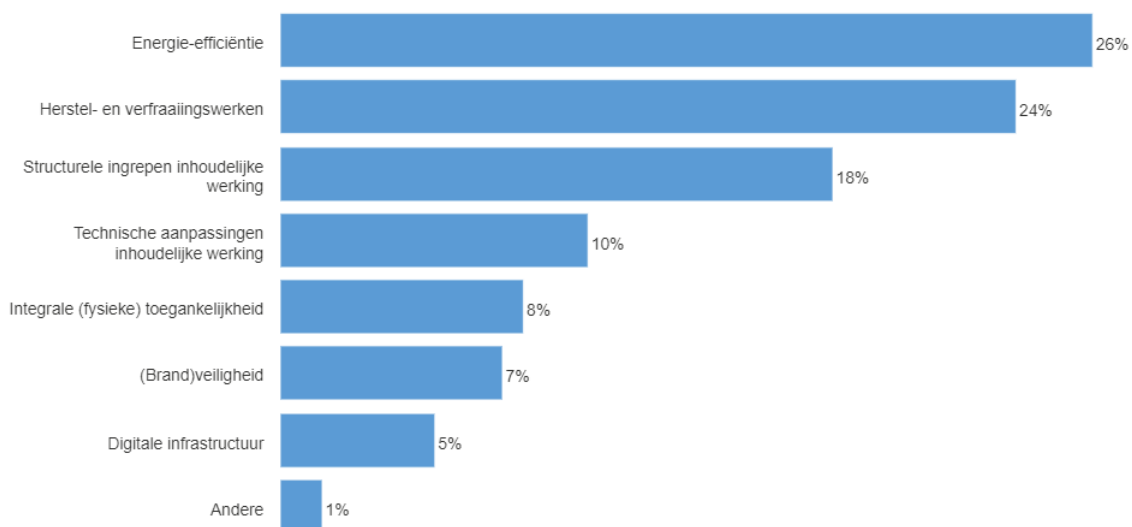
Bijlage 3 bevat een meer gedetailleerde analyse van de resultaten van deze bevraging. Hieronder nemen we de voornaamste inzichten beknopt samen, en vertalen we ze naar een 'longlist' van mogelijke investeringsprioriteiten voor een nieuw FoCI-reglement.

4.1. De eigen verbouwnoden

Om te beginnen bevroegen we de respondenten omtrent de toestand en de verbouwnoden van hun eigen infrastructuur. Zeer veel respondenten geven aan dat hun infrastructuur aan verbouwing toe is:

- ▶ Door 89% van de respondenten wordt er binnen de volgende 5 jaar een bouwproject noodzakelijk geacht. In bijna de helft van de gevallen gaat het ook om grotere bouwwerken, waarvoor een bouwvergunning noodzakelijk is. Slechts 1 op de twintig infrastructuren geeft aan binnen een periode van 5 jaar grote noch kleine bouwwerken noodzakelijk te vinden.
- ▶ In vele gevallen zijn er ook al concrete plannen en/of werken in uitvoering. In 85% van de gevallen (in totaal 75 respondenten) staat er een uitbreiding, renovatie of nieuwbouwproject in de steigers. In 65% van de gevallen werd er voor de hier vermelde werken al een investeringssubsidie aangevraagd en in 47% van de gevallen ook al toegekend. Het ramingsbedrag loopt sterk uiteen: het schommelt tussen 10.000 euro en 60 miljoen euro. De mediaan is hier 500.000 euro.

Figuur 4. Welke zijn de meest prioritaire noden/behoefte op vlak van renovatie en (nieuw)bouw?

- ▶ De voornaamste concrete nood bij deze (ver)bouw(ings)plannen is **energie-efficiëntie** (26%), vandaag reeds een van de investeringsprioriteiten van het huidige FoCI-reglement. Ook in de open antwoorden wordt energiezuinigheid door respondenten genoemd als absolute noodzaak (bijvoorbeeld LED-verlichting in de theaterzaal, isolatie van dak of buitenmuren, vervanging van verwarmingsapparaten en dergelijke meer).

- ▶ Ten tweede worden heel wat noden aangekaart die te maken hebben met **herstel- of verfraaiingswerken (tweede hoogste score)**. Respondenten wijzen op de bedenkelijke staat van de infrastructuur waarin ze werken. Men geeft dan aan dat men in oude infrastructuur werkt (soms beschermd patrimonium). De slijtage en nood aan renovatie heeft in sommige gevallen te maken met slijtage door eigen (intens) gebruik, soms ook doordat een werking recent infrastructuur verwierf, die aan renovatie toe is.
- ▶ **Structurele wijzigingen op het vlak van de inhoudelijke werking** zijn een derde aandachtspunt. Organisaties zijn levende systemen en geven aan te willen ontwikkelen. Ze willen hun werking uitbreiden (meer capaciteit creëren), ze nemen een inhoudelijke wending (willen bijvoorbeeld atelierruimtes voor kunstenaars voorzien of zich op andere doelgroepen richten) of willen nieuwe pistes en samenwerkingsverbanden exploreren (e.g. samenwerken met onderwijs). Dergelijke ambities vragen om infrastructurele veranderingen.

Maken we een opsplitsing tussen de antwoorden van organisaties binnen de verschillende deelsectoren, dan zien we wat de eigen (ver)bouwnoden betreft geen noemenswaardige verschillen. De topdrie – ‘energiezuinigheid’, ‘herstel en verfraaiingswerken’ en ‘structurele ingrepen’ – zien we in alle deelsectoren terugkomen. De bovenstaande lijst van (ver)bouwnoden is geen of/of verhaal. De verschillende punten op de bovenstaande grafiek zijn met elkaar verbonden en staan met elkaar in spanning, geven respondenten aan via de survey en tijdens het Dialogocafé:

- ▶ Grotere investeringsdossiers en herstelwerken zijn voor organisaties vaak een **aanleiding** om ook stappen vooruit te kunnen zetten op het vlak van wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden. Energiezuinigheid en efficiëntie zijn niet de aanleiding, maar vaak één element van een groter verbouwplan, vaak met een inhoudelijke drijfveer.
- ▶ Verder leiden budgettaire beperkingen tot een **spanning tussen inhoudelijke ambities en de nood om te voldoen aan wettelijke bepalingen en randvoorwaarden**. De budgettaire ruimte is beperkt, waardoor er geen ruimte is voor innovatie. Hoe te investeren in het noodzakelijke onderhoud, conformeren aan standaarden en voorschriften en toch inhoudelijk ontwikkelen en ambities realiseren? Vele organisaties kampen daarmee en kijken naar FoCI. “FoCI zou ons kunnen ondersteunen door die twee met elkaar te verbinden: hoe kan je investeren in het noodzakelijke en toch innovatief blijven,” schrijft een respondent aan de survey. “Dit zou kunnen door experts te beschikking te stellen die actief mee nadenken over je project.”

4.2. Maatschappelijke trends met een impact op ruimtenoden

Hierboven bleek dat veel (ver)bouwnoden te maken hebben met de inhoudelijke ontwikkeling van organisaties die groeien en zich ontplooiën, en dit binnen een veranderende maatschappelijke context waarin ruimtenoden evolueren. Welke zijn dan die voornaamste maatschappelijke trends die een impact hebben op de ruimtenoden binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld? Welke verschillen zien we tussen de sectoren? Op basis van input uit deskresearch en een brainstorm met de klankbordgroep distilleerden we de volgende tien stellingen. Die werden voorgelegd aan de respondenten via de survey – en doorgesproken tijdens het Dialogocafé.

- ▶ De toenemende etnisch-culturele diversiteit in de samenleving;
- ▶ De toenemende aandacht voor beleving en onthaal;
- ▶ De vergrijzing van de bevolking en de veranderende ruimtevrage die daaruit voortkomt;
- ▶ Een maatschappelijke nood aan *third places* en ontmoetingsplekken buiten thuis of werk;

- ▶ Circulaire economie (bv. hergebruik van materialen, product-as-a-service) en veranderingsgericht bouwen;
- ▶ Leegstand en tijdelijk gebruik van infrastructuur;
- ▶ De toename aan burgerinitiatieven en commoning initiatieven (en de wil om daar vanuit de cultuur- en jeugdsector een actieve rol in te spelen);
- ▶ Een verlangen naar prikkelvrije ruimtes;
- ▶ Covid-19 (bv. kleinschaligheid, social distancing toelaten, hygiëne,...);
- ▶ Een verlangen naar veiligheid (na de aanslagen van enkele jaren geleden).

De volgende tabel geeft de resultaten weer voor alle respondenten samen ('Alles') en een breakdown per sector: jeugdwerk, professionele kunsten, cultureel erfgoed, actoren van het lokale cultuurbeleid (met een bovenlokaal bereik, vooral cultuurcentra en bibliotheken) en sociaal-cultureel werk.

Figuur 5. De impact van maatschappelijke ontwikkelingen op ruimtenoden (per sector)

	Alles	Jeugdwerk	Kunsten	Cultureel erfgoed	(Boven) lokaal	SCW
Third places en ontmoetingsplekken	15%	12%	17%	13%	16%	19%
Beleving en onthaal	14%	12%	11%	21%	20%	7%
Circulaire economie	11%	13%	12%	10%	10%	16%
Etnisch-culturele diversiteit	10%	8%	14%	11%	7%	12%
Leegstand en tijdelijk gebruik	10%	13%	11%	6%	7%	9%
Covid-19 (social distancing)	10%	12%	8%	12%	10%	14%
Burgerinitiatieven en commoning	9%	8%	9%	9%	9%	15%
Prikkelvrije ruimtes	7%	9%	6%	6%	4%	4%
Vergrijzing	7%	5%	4%	7%	10%	3%
Andere	4%	4%	5%	2%	2%	2%
Veiligheid (na aanslagen)	3%	3%	2%	3%	5%	0%
N=		30	30	15	19	8

- ▶ Om te beginnen wordt *de sociale rol van cultuur- en jeugdinfrastructuur* sterk beklemtoond. De wens om – vanuit cultuur- en jeugdinfrastructuur – meer in te zetten op **third places/ontmoetingsplekken is breder gedeeld** binnen alle cultuursectoren. (Dit minder het geval zou zijn bij jeugd, werd nadrukkelijk gecorrigeerd tijdens het online Dialogocafé.)

- ▶ Hiernaast worden ook *veranderende verwachtingen bij individuele gebruikers* op het vlak van beleving, onthaal en comfort in de meeste sectoren aangestipt als een belangrijke driver om te willen (ver)bouwen. Vooral bij de actoren van het lokaal cultuurbeleid en uit cultureel erfgoed worden de verschuivende verwachtingen van gebruikers aan de orde gesteld.
- ▶ Wat de andere stellingen betreft, zien we meer uitgesproken sectorspecifieke accenten:
 - Bij sociaal-cultureel werk wordt het belang van nieuwe vormen van vrijwilligerswerk, commoning en burgerinitiatieven als een belangrijke trend aangestipt.
 - De aandachtspunten bij jeugd zijn relatief verspreid: ook circulaire economie is hier belangrijk, net als inspelen op leegstand en tijdelijk gebruik van locaties om ruimte te creëren voor jongeren.
 - Vooral binnen de kunsten wordt etnisch-culturele diversiteit als een belangrijk aandachtspunt aangestipt. Komt dit voort uit de nood om van artistieke plekken ook meer diverse plekken te maken, waarbij schouwburgen en kunsthallen toch sterk gecodeerde plekken zijn? Of een nood om meer plek te geven aan *urban arts*?
 - Covid-19 wordt vooral bij jeugd, het sociaal-culturele veld en in mindere mate bij cultureel erfgoed als een aandachtspunt aangestipt. De timing van de survey (mei) speelt echter een rol. Op dat moment waren de ruimtenoden post-Covid nog in mindere mate gearticuleerd. Tijdens het Dialoogcafé waren ze dat wel. Verschillende sectoren legden de nood op tafel omtrent 'hybride' infrastructuur voor de combinatie van on- en offline vergaderingen en presentaties.

4.3. Sectorale trends op het vlak van infrastructuur

Tevens polste de enquête naar de inschatting van respondenten omtrent sectorspecifieke aspecten van infrastructuur. Dit keer werden de volgende stellingen voorgelegd, met de vraag in welke mate de respondenten het ermee eens of oneens zijn:

- ▶ Binnen mijn sector zijn er nog grote stappen te zetten op het vlak van de **ecologische duurzaamheid** van de infrastructuur.
- ▶ In mijn sector hebben de meest urgente infrastructuurnoden te maken met de **aard en de kerntaken** van de werking.
- ▶ In mijn sector is er nood aan meer hefboomen om een voortrekkersrol te kunnen opnemen op het vlak van **technologische innovatie** (= het toepassen van experimentele technologie in het kader van bouwprojecten).
- ▶ Binnen mijn sector zijn er nog grote stappen te zetten om infrastructuur **(fysiek) toegankelijk** te maken voor iedereen.
- ▶ Er is nood aan stimulansen voor nieuwe **formules en innovatieve modellen voor de (co)financiering** van investeringen in culturele infrastructuur (bv. crowdfunding van infrastructuur, coöperatieve werkmodellen of publiek-private partnerships)
- ▶ Binnen mijn sector zijn er, naast noden aan investeringen in 'de stenen', ook grote noden om stappen te zetten op het vlak van **digitale infrastructuur** (bv. databanken, online platforms...).

Onderstaande tabel vat de antwoorden uit de verschillende sectoren samen. De waarde is – voor het geheel van de respondenten, en opgebroken per sector – het aandeel dat aangaf het 'eens' of 'helemaal

eens' te zijn met de bovenstaande stellingen. Voor elke sector highlighten we de drie voornaamste ontwikkelingen.

Figuur 6. Sectorale trends op het vlak van infrastructuur: samenvattende tabel

	Alles	Jeugd	Kunsten	Cultureel Erfgoed	(Boven)lokaal	Sociaal-cultureel
Ecologische duurzaamheid	94%	97%	97%	100%	92%	100%
Fysieke toegankelijkheid	77%	85%	86%	69%	70%	62%
Technologische innovatie	77%	63%	82%	82%	82%	63%
Digitale infrastructuur	76%	69%	72%	94%	83%	100%
Aanpassingen in functie van de kerntaken	74%	69%	75%	75%	70%	74%
Nieuwe modellen voor cofinanciering	74%	65%	72%	69%	65%	62%
N	115	32	36	16	23	8

- ▶ Opnieuw scoort ecologische duurzaamheid het hoogst. Terwijl de respondenten hierboven energieëfficiëntie als de belangrijkste nood/behoefte naar voor schoven voor de eigen infrastructuur, wordt ecologische duurzaamheid ook breder als een prioriteit voor de sector gezien: 94% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat er binnen hun sector nog 'grote stappen' te zetten zijn op dit vlak.
- ▶ Verder zien we sectorale verschillen. Binnen jeugd en kunsten wordt sterk gewezen op fysieke toegankelijkheid, binnen cultureel erfgoed, kunsten en het lokaal cultuurbeleid (met bovenlokaal bereik) staat technologische innovatie hoog. Digitale infrastructuur staat naast cultureel erfgoed en de (boven)lokale spelers ook op de prioriteitenlijst bij sociaal-culturele respondenten, hoewel de respons hier erg laag is.

4.4. Het delen van infrastructuur

Het delen van infrastructuur is in toenemende mate een aandachtspunt. Reeds in het verleden werd het stimuleren van gedeelde infrastructuur meermaals aangestipt als een mogelijke beleidsmatige piste, en ook vanuit de verschillende sectoren binnen cultuur- en jeugd werden al verschillende structurele initiatieven genomen op dit vlak (denk aan Matterhorn in Antwerpen, OPEK in Leuven of initiatieven omtrent gemeenschappelijke depots binnen erfgoed). De enquête omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur bevatte om die reden een reeks vragen omtrent het delen van infrastructuur. Die vragen polsen zowel naar de huidige praktijk, als naar toekomstige verlangens omtrent het delen van infrastructuur, en de ambities en argumentaties die daaraan ten grondslag liggen.

- ▶ Bijna de helft van de respondenten (48%) geeft aan nu *reeds de infrastructuur te delen met andere organisaties*. Van die respondenten die de infrastructuur delen, verhuurt twee derden de

infrastructuur projectmatig, een bijna even groot aandeel stelt zijn ruimtes gratis ter beschikking (64%). De helft verhuurt langdurig (48%). Een derde deelt infrastructuur als medehuurder of -eigenaar (33%).

- ▶ Belangrijk is dat de helft van de respondenten aangeeft in de toekomst ook *meer te willen inzetten op het delen van infrastructuur* waarvan men eigenaar is of waarover men beschikkingsmacht heeft. 17% van de respondenten geeft aan dit te willen, en bovendien is dit mogelijk binnen de huidige infrastructuur. 35% van de respondenten geeft aan dit te willen, maar aanpassingen aan de infrastructuur zouden nodig zijn. Een kleine helft (48%) deel die ambitie om meer te delen niet.
- ▶ *Met wie wil men dan de infrastructuur delen, en om welke redenen?* Partnerships worden in eerste instantie gezocht binnen het brede cultuur- en jeugdveld, vervolgens in andere maatschappelijke domeinen. In iets mindere mate, maar toch 60% van de antwoorden, geeft men aan dat men partnerships wil ontwikkelen met organisaties binnen de eigen sector. (In de 'andere categorie' worden vaak sectoren buiten cultuur of jeugd vermeld, naast ook creatieve sectoren, repaircafés etc.)
- ▶ *Wat is de belangrijkste reden om meer samenwerking te overwegen rond het (langdurig) delen van infrastructuur?* We zien drie voorname redenen. Organisaties willen hun infrastructuur delen in eerste instantie om de maatschappelijke inbedding te vergroten (34% van de respondenten). Ook financiële redenen spelen een rol. Samenwerken kan ook een (collectief) antwoord zijn op concrete lacunes en noden in het werkveld. Voor het geheel van de respondenten wegen die verschillende argumentaties even veel. De redenen om samen te werken, verschillen (licht) van sector tot sector. Binnen jeugd overwegen de financiële redenen. Binnen de kunsten werkt men samen aan oplossingen voor lacunes die vallen in het werkveld. In alle andere sectoren is de maatschappelijke inbedding vergroten de belangrijkste reden om (meer) samen te werken.

4.5. Een longlist van (ver)bouw en ruimtenoden

In de bovenstaande deelhoofdstukken bespraken we de resultaten van een sectorbevraging binnen het brede cultuur- en jeugdveld, die zich richtte op organisaties die eigenaar zijn van infrastructuur (die ze ook gebruiken voor hun werking) of op gebruikers van infrastructuur die voor hun werking een beschikkingsmacht hebben over infrastructuur voor een langere periode. Hieronder synthetiseren we de voornaamste bevindingen uit deze bevraging, als een 'longlist' van (ver)bouwnoden voor het cultuur- en jeugdveld, met aandacht voor sectorbrede en sector-specifieke noden en aandachtspunten.

We maken hierbij een onderscheid tussen mogelijke prioriteiten op het vlak van:

- ▶ **Randvoorwaarden.** Hiermee bedoelen we criteria waarvoor een wettelijk kader bestaat (Vlaams, federaal, Europees...). Randvoorwaarden kunnen 'sectorbreed' zijn (bv. energiezuinigheid) of sectorspecifiek (bv. theatertrekken).
- ▶ **Cultuur-inhoudelijke prioriteiten of beleidslijnen.** Hiermee bedoelen we inhoudelijke aandachtspunten die eveneens sectorbreed kunnen zijn (bv. gedeeld gebruik van ruimte) of sectorspecifiek (bv. erfgoeddepots).

Figuur 7. Longlist van (ver)bouwnoden binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld: samenvattende tabel

Beantwoorden aan sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden met betrekking tot infrastructuur	Stimuleren van cultuur-inhoudelijke strategische beleidslijnen
<ul style="list-style-type: none"> • Ecologische duurzaamheid • Toegankelijkheid • Veiligheid 	<ul style="list-style-type: none"> • cultuurinfrastructuur als een plek voor ontmoeting en ontplooiing • veranderende verwachtingen op het vlak van comfort en beleving • tijdelijk gebruik en leegstand • het delen van infrastructuur • safe spaces voor kwetsbare groepen
<ul style="list-style-type: none"> • Bewaaramstandigheden • Geluidsnormen • Automatiseren theatertrekken 	<ul style="list-style-type: none"> • de nood aan kwalitatieve presentatieplekken • inzetten op technologische innovatie • polyvalente ruimtes • ruimte voor ontwikkeling en experiment • duurzame opslagcapaciteit- en omstandigheden • digitale infrastructuur

4.5.1 Randvoorwaarden: sectorbreed

1. Energiezuinigheid en ecologische duurzaamheid.

Ecologische duurzaamheid en energieëfficiëntie komen naar voor als de voornaamste prioriteit. In alle sectoren is dit een aandachtspunt. De motivering is divers: er is een kader met wettelijke verplichtingen en standaarden, maar ook de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de sector wordt aangestipt, naast de financiële winst van energiebesparing. Er blijft duidelijk een nood aan zeer gerichte ingrepen op het vlak van energieëfficiëntie. Meermaals wordt ook gepleit voor een meer integrale benadering van ecologische duurzaamheid die rekening houdt met niet enkel energiezuinigheid, maar ook met circulair en veranderingsgericht bouwen, duurzaam materiaalgebruik, aspecten van mobiliteit...

2. Toegankelijkheid

Ook op het vlak van toegankelijkheid bestaan er wettelijke kaders en verplichtingen. In de enquête wordt fysieke toegankelijkheid niet in alle sectoren als de meest prioritaire eigen (ver)bouwnood naar voor geschoven. Tijdens het Dialoogcafé wordt echter nadrukkelijk gewezen op het sociale en maatschappelijke belang om maximaal en blijvend in te zetten op toegankelijkheid, vanuit een integraal perspectief (niet enkel infrastructuur, maar ook de bredere werking). In het verleden gebeurden al investeringen, maar een herhaalde inspanning is noodzakelijk.

3. Veiligheid

Cultuur- en jeugdinfrastructuren zijn werkplekken en publiek toegankelijk. Ze zijn dus onderhevig aan de wettelijke kaders voor dit type van infrastructuur, o.a. brandveiligheid, welzijn op het werk... Vaak wordt aangestipt dat cultuur- en jeugdinfrastructuur verouderd is en dat organisaties het omwille van financiële beperkingen moeilijk vinden een werking te ontwikkelen in veilige omstandigheden. Naast wettelijk verplichte aspecten (brandveiligheid, asbest) kan ook veiligheid een bredere invulling krijgen. Denk bv. aan veiligheid in functie van inbraak, criminaliteit, terrorisme,... Covid-19 is een recente

ontwikkeling die aanpassingen vergt – niet alle infrastructuur is immers aangepast aan de protocollen (bv. afstand, hygiëne, ventilatie).

4.5.2 Randvoorwaarden: sectorspecifiek

1. Bewaaromstandigheden

Hoofdzakelijk in de culturele erfgoedsector – maar ook binnen de kunsten – is er nood aan infrastructuur die voldoet aan de wettelijke vereisten op het vlak van bewaaromstandigheden (opslag, presentatie).

2. Automatiseren theatertrekken

Reeds enige jaren is er geïnvesteerd in het automatiseren van theatertrekken, om theaterzalen conform te maken met de bestaande wetgeving omtrent arbeidsomstandigheden. Er is nood aan een inventaris van theaterzalen en de huidige stand van zaken. Uit de bevraging komt naar voor dat nog niet in alle theaterzalen de trekkeninstallaties geautomatiseerd zijn.

3. Geluidsnormen

In Vlaanderen gelden geluidsnormen voor alle activiteiten die toegankelijk zijn voor publiek en waar geluid elektronisch versterkt wordt. De regelgeving is uiteraard van belang voor concertzalen, theaterinfrastructuur, maar ook voor jeugdhuizen, musea... en alle infrastructuur waar elektronisch versterkt geluid te horen is.

4.5.3 Cultuurinhoudelijke aandachtspunten: sectorbreed

1. Cultuur- en jeugdinfrastructuur als plek voor ontmoeting en ontplooiing

Uit de sectorbevraging komt sterk de wil naar voor binnen het cultuur- en jeugdveld om met de eigen infrastructuur tegemoet te komen aan een maatschappelijke nood aan wat men *third spaces* noemt, laagdrempelige plekken voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing buiten de thuisfeer en school of werk. Kunsten- en erfgoedorganisaties willen hun werking maatschappelijk inbedden. Binnen het sociaal-culturele veld, maar ook breder, wil men een rol spelen voor dan wel plek voorzien voor nieuwsoortige burgerinitiatieven of commoning praktijken.

2. Veranderende verwachtingen op het vlak van beleving

Maatschappelijke verwachtingen op het vlak van beleving en bezoekerscomfort zijn in verandering. Cultuur- en jeugdinfrastructuren moeten zich meten met andere vrijetijdsinfrastructuur en vergelijkbare organisaties in het buitenland. Vooral binnen cultureel erfgoed en bij cultuurcentra/bibliotheken wordt dit als een belangrijk aandachtspunt naar voor geschoven.

3. Aandacht voor kwetsbare en diverse groepen

Vooraf binnen jeugd en sociaal-cultureel werk wordt het belang van aangestipt van infrastructuur als een *safe space*, een veilige ruimte voor kwetsbare groepen. Dit geldt in het bijzonder maar niet exclusief voor organisaties die zich specifiek op die doelgroepen richten. Binnen de professionele kunsten wil men meer inspelen op demografische veranderingen en etnisch-culturele diversiteit in de samenleving.

4. Tijdelijk gebruik en leegstand

Om in te spelen op de nood aan betaalbare werkplekken, wordt er (vooral binnen jeugd en professionele kunsten) ingezet op het tijdelijk gebruik van (leegstaande) infrastructuur. Hier doet zich echter concurrentie voor met andere mogelijke gebruikers van dergelijke plekken. De druk op ruimte is groot; er is een sterke concurrentie van andere gebruikers.

5. Het delen van infrastructuur

Vandaag zijn er binnen cultuur- en jeugd heel wat initiatieven op het vlak van gedeelde infrastructuur. Denk hierbij vooral aan samenwerkingen op de lange termijn, zoals Omwille van diverse redenen is er een sterke nood om hier nog sterker op in te zetten: samenwerken met partners uit andere sector versterkt de maatschappelijke inbedding, er zijn ook financiële overwegingen, en door samen te werken speelt men in op het wegwerken van hiaten in de sector. De ambitie is er, oplossingen worden breed gezocht op het vlak van mogelijkheden voor gemengd gebruik, partnerships, cross-sectorale kruisbestuivingen, zodat cultuur- en jeugdorganisaties samen met andere domeinen maatschappelijke vraagstukken kunnen aanpakken. Dit vergt specifieke competenties en infrastructurele ingrepen.

4.5.4 Cultuurinhoudelijke aandachtspunten: sectorspecifiek

1. Kwalitatieve presentatieplekken

Vele cultuurinfrastructuren zijn een plek waar de ontmoeting plaatsvindt tussen artiesten, kunstwerken en het publiek. Die ontmoeting moet in kwalitatieve omstandigheden kunnen plaatsvinden, in infrastructuur (theaterzalen, concertzalen, tentoonstellingsinfrastructuur,...) die voldoet aan sectorspecifieke technische noden en anderzijds ook flexibel genoeg is om mee te evolueren met veranderende artistieke en culturele praktijken.

2. Technologische innovatie

De behoefte om actuele technologische ontwikkelingen en innovaties te kunnen integreren en implementeren, en mogelijk ook een voortrekkersrol te spelen op het vlak van experimentele technologie, doet zich vooral voor binnen de professionele kunsten en cultureel erfgoed; soms is er een link met bestaande randvoorwaarden zoals energiezuinigheid (bv. LED-verlichting in theaterzalen en tentoonstellingsruimtes).

3. Ruimte voor ontwikkeling en experiment

Vooral binnen de professionele kunsten en jeugd wordt de nood aangestipt aan (betaalbare) plekken voor ontwikkeling en experiment: ateliers, repetitieruimtes, maakplekken, plekken voor talentontwikkeling van kinderen en jongeren, aangepaste ruimtes voor de beoefening van circus, urban arts... Ook hier is het delen van infrastructuur en tijdelijk gebruik een manier om deze ruimte te creëren.

4. Polyvalente ruimtes

Vooral binnen jeugd en cultuurcentra – maar ook binnen andere sectoren – wordt de nood aan polyvalente infrastructuur naar voor geschoven: modern, hygiënisch, veilig, ecologisch en publieksvriendelijk. Polyvalentie betekent meer mogelijkheden voor exploitatie, en ook inkomsten. Maar er zijn ook om maatschappelijke doelstellingen te realiseren: in alle sectoren wordt aangestipt dat polyvalentie mogelijkheden biedt tot gedeeld en multifunctioneel gebruik. In die zin moet polyvalentie niet begrepen worden als 'lege' of niet bestemde ruimtes. Het gaat om wendbare plekken die veelzijdig

zijn en goed geëquipeerd om verschillende functies waar te maken onder kwalitatieve omstandigheden (artistieke presentatie, ruimte voor ontmoeting, educatie,...).

5. Digitale infrastructuur

Digitale infrastructuur komt uit de survey vooral binnen cultureel erfgoed, in mindere mate ook bij de bovenlokale actoren naar voor als een aandachtspunt (cultuurcentra en bibliotheken). Hierbij wordt aangestipt dat fysieke en digitale infrastructuur vragen om een geïntegreerde aanpak. In het Dialoogcafé wordt duidelijk dat digitale en 'hybride' infrastructuur sinds de coronacrisis ook in andere sectoren een sterk toegenomen interesse genieten: kunnen in de huidige en mogelijk vergelijkbare toekomstige situaties hybride plekken de tools zijn om het publiek/gebruikers op een flexibele manier te blijven bereiken?

6. Duurzame opslag

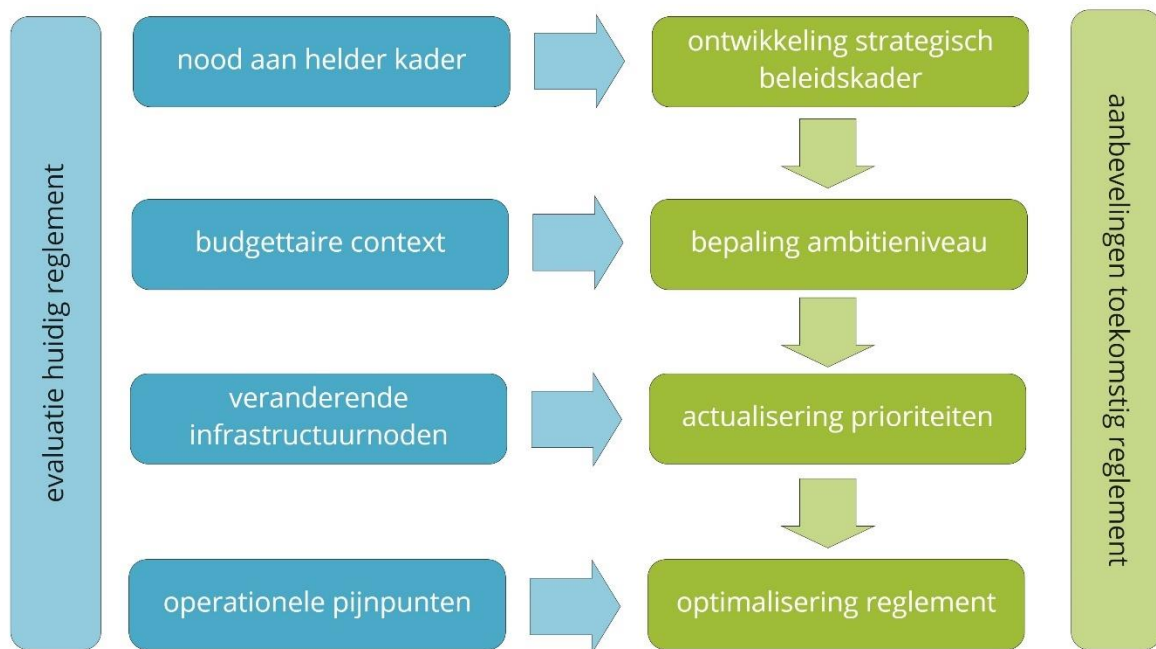
De depotproblematiek binnen cultureel- erfgoed is niet nieuw, met name het gebrek aan capaciteit op het vlak van de duurzame en kwalitatieve opslag van archieven en collecties. Een actuele inventarisatie ontbreekt. In de sectorbevraging wordt de kwestie vanuit cultureel erfgoed opnieuw op tafel gelegd.

5 / Aanbevelingen: naar een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering

De termijn van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering omtrent investeringssubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur loopt op zijn einde. Vanaf 2022 wordt er een nieuw Besluit van kracht. De opdracht van IDEA Consult bestaat eruit om – op basis van een analyse van eerdere studies en beleidsrelevante documenten, een sectorconsultatie, verkennende interviews en een benchmarking met vergelijkbare sectoren – aanbevelingen te formuleren voor een volgend Besluit van de Vlaamse Regering als kader voor investeringssubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur. Op basis van input van diverse betrokkenen – gebruikers, dossierbeheerders, beoordelaars,... – legde het onderzoek een aantal kwesties en pijnpunten bloot met betrekking tot het huidige reglement. (Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen we naar de bijlagen). De kwesties die op tafel kwamen zijn van zeer diverse aard.

- ▶ **Fundamentele bedenkingen vragen om de ontwikkeling van een strategisch kader.** Een aantal besognes zijn van een fundamentele en strategische aard. Ze zijn finaal terug te voeren op die besognes die reeds in eerdere beleidsrelevante studies aan bod kwamen: de nood aan een meer transparant en expliciet strategisch beleidskader, dat doelstellingen koppelt aan een actieplan en transparante procedures voor de beoordeling en de beslissing. Het debat gaat fundamenteel ook over de rol van overheid, die verder gaat dan louter het voorzien van de middelen om te investeren in infrastructuur. Tevens is er een vraag naar een sterkere regierol voor de Vlaamse overheid: inspireren, faciliteren (financieel of anders) en adviseren. Biedt de herziening van het FoCI-reglement ook een kans om te anticiperen op *die fundamentele shift naar een meer transparant beleidskader*, waarin doelstellingen geëxplicieerd zijn en inspelen op de inhoudelijke beleidskaders, waarin de rol van het Fonds opnieuw scherp wordt gesteld, en het investeringsreglement een echte hefboom kan worden?
- ▶ **Budgettaire beperkingen en overwegingen vragen om het bepalen van een ambitieniveau.** Daarbij is de vraag welke budgetten hier tegenover kunnen staan. De budgettaire mogelijkheden zullen uiteindelijk bepalend zijn voor de opties die binnen elk van de hierboven vermelde punten worden gelicht: voor hoeveel sectorale prioriteiten zal men kiezen, en welke? Welke doelstellingen heeft het Vlaamse beleid voor ogen, en welke rol ziet de overheid voor zichzelf weggelegd? Budgettaire mogelijkheden worden finaal bepaald door het ambitieniveau dat de overheid formuleert.
- ▶ **Veranderende infrastructuurnoden vragen om een actualisering van het reglement.** In eerste instantie werpt de sectorconsultatie licht op *actuele (ver)bouw(ings)noden* binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld. Die moeten leiden tot een *actualisering van de sectorale prioriteiten*.
- ▶ **Technische kwesties vragen om een optimalisering van het reglement.** Een aantal kwesties zijn eerder technisch van aard en hebben te maken met *operationele aspecten* zoals het begrippenkader, voorwaarden en criteria, kosten die in aanmerking komen, de samenstelling van subsidiedossiers of aspecten van de beoordelingsprocedure. Die kwesties vragen vooral om een *technische optimalisering of bijsturing van het huidige reglement*.

Kortom, de ontwerpers van het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering staan voor keuzes van diverse aard: strategisch, inhoudelijk, budgettair, operationeel. Die zullen zich stellen in een welbepaalde volgorde. Het is nuttig om eerst de knopen door te hakken omtrent het strategische kader en het ambitieniveau, vertaald naar budgetten op langere termijn. Vervolgens gaat men keuzes maken voor inhoudelijke prioriteiten en die keuzes ook vertalen naar de operationalisering in een nieuw reglement. Onderstaand schema vat deze rationale samen, en geeft structuur en reliëf aan onze aanbevelingen.

Figuur 8. Beslissingskader in aanloop naar een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering omtrent Investeringsubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeuginfrastructuur

- ▶ We beginnen in §5.1 met de **aanzet tot de ontwikkeling van een strategisch kader**, dat *in theorie* een aantal mogelijke doelstellingen voor het infrastructuurbeleid bespreekbaar maakt, als antwoord op de hierboven gesignaleerde infrastructuurnoden.
- ▶ Budgettaire keuzes zullen binnen dit kader leiden tot de keuze voor meer minimale of juist ambitieuze scenario's. In §5.2 belichten we een aantal mogelijkheden.
- ▶ In §5.3 bespreken we de actualisering van het reglement, in het licht van veranderende ruimtenoden. We vertalen de longlist uit het vorige hoofdstuk in drie mogelijke versies van shortlist voor nieuwe sectorale prioriteiten.
- ▶ In een laatste stap kijken we naar de technische en operationele perspectief op de optimalisering van het reglement. Die bijstellingen zijn te situeren op het vlak van het begrippenkader, het toepassingsgebied, het reglement zelf, en de procedures (aanvraagdossier, beoordelings- en beslissingsprocedure en procedure na goedkeuring).

5.1. De ontwikkeling van een strategisch beleidskader

In onderstaand samenvattend schema schetsen we vooreerst wat een mogelijk strategisch kader zou kunnen zijn in lijn met de resultaten van de sectorbevraging en eerdere aanbevelingen vanuit diverse hoeken – en gevoed door de vergelijking met andere sectoren zoals Sport, Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen, die over een meer gedifferentieerd instrumentarium beschikken. Dit alles doen we voorlopig zonder rekening te houden met budgettaire en personeelsmatige beperkingen.

Figuur 9. Beknopte aanzet tot strategisch kader voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur

Zoals hierboven aangegeven werd er de voorbije jaren reeds meermaals gepleit voor een infrastructuurbeleid met een langetermijnperspectief, dat vertrekt van heldere doelstellingen. Deze aanzet van strategisch kader doet een voorstel. In het bovenstaand schema maken we in eerste instantie een onderscheid tussen verschillende mogelijke doelstellingen (de groene rij). Vervolgens koppelt het deze doelstellingen ook aan concrete infrastructuurnoden/uitdagingen (de blauwe rij)¹⁹. We onderscheiden vijf verschillende doelstellingen, waarvan enkel de laatste vier betrekking hebben op FoCI-investeringsubsidies. De kolommen 2 t/m 4 hebben betrekking op het FoCI-investeringsbudget voorzien voor ‘sectorale prioriteiten’, de vijfde sluit aan bij het huidige luik over ‘grote culturele infrastructuur’.

- ▶ **Doelstelling 1. Up to date houden en beperkt optimaliseren.** De eerste kolom in bovenstaande strategische matrix gaat over het ‘up to date houden en beperkt optimaliseren’ van de bestaande infrastructuur. In ons voorstel valt dit grotendeels buiten de FoCI-investeringscope; vandaar ook de afscheiding tussen de eerste kolom en de vier andere kolommen. Zoals dit vandaag al het geval is, situeren we dit binnen de eigen exploitatie en dus ook de eigen middelen van de betrokken organisaties.²⁰
- ▶ **Doelstelling 2. Beantwoorden aan sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden.** Onder de doelstelling ‘randvoorwaarden’ (tweede kolom) hebben we alle criteria samengebracht waarvoor een wettelijke basis, formele richtlijnen of internationale standaarden bestaan (Vlaams, Federaal, Europees of nog ruimer). Dit gaat dus over ‘verplichtingen’ waartoe (ook) de Vlaamse overheid zich heeft geëngageerd of die door de Vlaamse overheid zelf zijn opgelegd. In principe kan men hier dus niet meer vrijblijvend spreken van potentiële uitdagingen of prioriteiten. Weliswaar is het mogelijk om minimaal of meer ambitieus of integraal in te zetten op thema’s als ecologische duurzaamheid, toegankelijkheid of veiligheid, waarbij alle relevante elementen in hun samenhang en logische volgorde worden benaderd. Dit omwille van de positieve impact hiervan op ecologisch of toegankelijkheidsvlak en finaal ook op budgettair vlak. Je kunt dit ook uitbreiden met ‘randvoorwaarden’ waarvoor (nog) geen regelgeving bestaat (bv. digitale veiligheid, corona, ...).

¹⁹ Het is een vereenvoudigde versie van een schema in Bijlage 5, dat de doelstellingen tevens vertaalt naar mogelijke invullingen op het vlak van het toepassingsgebied en een gedifferentieerd instrumentarium.

²⁰ Dit heeft evenwel een reality check nodig. Immers, in welke mate beschikken de organisaties over de nodige middelen (financieel, capaciteit, expertise) om de infrastructuur effectief up to date te houden, en beperkt te optimaliseren? Een inventaris – waarover reeds meermaals sprake in dit rapport – zou ook op dit vlak meer duidelijkheid kunnen geven. Uit onze sectorbevraging blijkt alvast dat de middelen hiervoor veelal niet voorhanden zijn met alle gevolgen van dien voor de kwaliteit van de infrastructuur. Eerdere studies, aanbevelingen en adviezen hebben daar ook reeds op gewezen en hebben aangegeven dat dit de facto meestal leidt tot verwaarlozing van infrastructuur en daarom op termijn ook tot hogere uitgaven.

- ▶ **Doelstelling 3. Het stimuleren van inhoudelijke strategische beleids-lijnen of prioriteiten.** Met de doelstelling in kolom 3 focussen we op inhoudelijke beleidslijnen, die sectorspecifiek kunnen zijn of sectorbreed gedeeld. Telkens gaat het om belangrijke ontwikkelingen of noden op sectorniveau, zoals die bijvoorbeeld uit onze bevraging als breed gedeeld naar voren kwamen.
- ▶ **Doelstelling 4. Het initiëren en ondersteunen van innovatie.** Voor de doelstelling ‘initiëren en/of ondersteunen van innovatie’ werd bewust een afzonderlijke kolom voorzien, mede op vraag van de stuurgroep en de klankbordgroep van dit onderzoek. Innovatie wordt toekomstgericht immers als essentieel gezien voor de ontwikkeling van de cultuur- en de jeugdsector. De concrete invulling van de doelstelling ‘innovatie’ is omwille van het begrip zelf uiteraard moeilijker proactief te benoemen, maar veronderstelt dat er ‘innovatie’ is t.o.v. de situatie en het beleid op dat moment. Het gaat dus vooral om investeringen in *weak signals*, die mogelijk een antwoord kunnen bieden voor complexe problemen waarvoor de sector zich gesteld ziet (denk bijvoorbeeld aan hybride werkingen en/of werkplaatsen, urban culture, nieuwe organisatievormen, crossovers en innovatieve partnerships, vernieuwende initiatieven op vlak van opleiding, talentontwikkeling,...). Voor innovatie zouden dus ook best organisaties in aanmerking komen die (nog) niet structureel worden gesubsidieerd.
- ▶ **Doelstelling 5. Inzetten op strategisch belangrijke infrastructuren.** Kolom 5 sluit aan bij ‘Grote Culturele Infrastructuur’ (of GCI) waarvoor in het huidige reglement reeds een afzonderlijk luik is voorzien, evenwel met minimale criteria, een variabel budget en een weinig transparante procedure. Dit geeft ook aan waar de wenselijke bijstellingen liggen, als men dit luik een plek wil geven in een strategisch beleidskader. Het is onze aanbeveling om deze doelstelling te behouden omdat hiermee strategisch kan worden ingezet op organisaties die het verschil (kunnen) maken op Vlaams tot internationaal niveau. Een investeringsbeleid dat louter focust op wisselende sectorale prioriteiten zou immers reële fundamentele infrastructuurnoden en/of interessante strategische ontwikkelingen negeren. Tegelijk stellen we voor om deze categorie te herdenken: van een categorisering op basis van schaal of ‘uitzonderlijke omvang’, naar het strategische belang als startpunt.

We verwijzen opnieuw naar een meer uitgebreide versie van het bovenstaande schema in de Bijlage 5. Daar wordt het schema ook gewogen op een aantal consequenties, en vertaald naar een mogelijk gedifferentieerde scope (wie kan aanvragen?) en een gedifferentieerd beleidsinstrumentarium. (Die reflecties gaan breder dan louter het instrumentarium voor investeringssubsidies, reden waarom ze in dit syntheserapport niet verder worden uitgewerkt. In lijn met eerdere aanbevelingen – en met de resultaten van onze sectorbevraging – bepleiten we het belang om ook in te zetten op coaching en kennisdeling, beleidsdomeinoverschrijdend werken en het optimaliseren van het fiscaal en juridisch kader.)

In dit syntheserapport beperken we ons in eerste instantie tot deze schets van de verschillende beleidsdoelstellingen, en de infrastructuurnoden waarop die een antwoord kunnen bieden. In principe zou het vanuit het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering mogelijk zijn om in te zetten op de doelstellingen in de kolommen 2 tot en met 5, of zelfs te differentiëren tussen verschillende instrumenten, om instrumenten te ontwikkelen die echt op maat zijn van die verschillende doelstellingen. Of dit wenselijk is, zal in de praktijk afhangen van de ambities van de Vlaamse overheid op het vlak van het infrastructuurbeleid voor cultuur en jeugd en de budgettaire mogelijkheden die daaraan gekoppeld zijn. Hieronder schetsen we een aantal mogelijkheden.

5.2. Het ambitieniveau: van minimaal tot optimaal

Zoals reeds aangegeven, schetst het bovenstaand schema een aanzet van strategisch kader voor de cultuur- en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen en Brussel, evenwel zonder rekening te houden met budgettaire beperkingen. Dit doen we wél in een tweede schema, waarin we voor het luik investeringssubsidies mogelijke scenario's schetsen om hier op korte en langere termijn beleidsmatig mee om te gaan, mede rekening houdend met het daarvoor (potentieel) beschikbaar budget. Bij de keuze voor een bepaald scenario zijn specifieke beleidsvoorkeuren en het (potentieel) beschikbaar budget de belangrijkste bepalende factoren. We gaven hierboven (§3.2) mee dat de budgetten in de lopende periode 2017-2021 zeer beperkt zijn, en voor de toekomst onzeker. Keuzes dringen zich dus op. Bij onderstaande scenario-opdeling werken we met meer of minder differentiatie op het vlak van het 'aantal en soort doelstellingen' en de concrete invulling ervan. (Mede afhankelijk van het beschikbaar budget kan er uiteraard ook nog aan andere spreekwoordelijke knoppen worden gedraaid (zoals beperken wie kan aanvragen, welke kosten gesubsidieerd worden of vereiste percentages voor cofinanciering). Voor een meer uitgebreide reflectie hierover, verwijzen we opnieuw naar het uitgebreide rapport met bijlagen, in het bijzonder Bijlage 5.

De onderstaande figuur geeft een aantal mogelijke scenario's weer.

Figuur 10. Scenario's voor een meer gediversifieerd beleidsinstrumentarium voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastuctuur.

Men ziet dat er in principe en theoretisch zeer veel mogelijkheden en opties zijn, die afhankelijk van ambities en budgetten vertaald kunnen worden naar zeer diverse scenario's, met een minder of meer gedifferentieerd doelstellingenkader en daaraan gekoppeld instrumentarium. Het schema bevat slechts vier mogelijke voorbeelden.

- In **Scenario 1 (light optimalisatie)** gaan we uit van een optimalisering van het huidige kader, waarbij binnen één reglement een onderscheid wordt gemaakt tussen een luik voor (hernieuwde)

sectorale prioriteiten, naast een luik voor 'strategisch belangrijke infrastructuur'. Voor beide wordt werk gemaakt van geoptimaliseerde en meer transparante procedures.

- ▶ In **Scenario 2 (focus op randvoorwaarden en strategisch belangrijke infrastructuur)** gaan we meer differentiëren tussen beide, en is er een afzonderlijk reglement voor sectorale prioriteiten en een voor 'strategisch belangrijke infrastructuur'. Het reglement voor sectorale prioriteiten richt zich op wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden, maar maakt wel het onderscheid tussen een light procedure voor gerichte ingrepen en een bijzondere procedure voor verbouwprojecten die op een meer integrale manier willen inzetten op ecologische duurzaamheid of toegankelijkheid voor iedereen.
- ▶ In **Scenario 3 (extra luik voor inhoudelijke impulsen)** zet het reglement voor sectorale prioriteiten niet alleen in op de randvoorwaarden, maar ook op cultuurinhoudelijke prioriteiten (sectorspecifiek of sectorbreed).
- ▶ In **Scenario 4 (extra luik voor innovatie)** is er aanvullend sprake van een aanvullend reglement dat specifiek inzet op impulsen voor innovatie.

Voor meer toelichting en reflecties bij Figuur 10 verwijzen we opnieuw naar de Bijlagen.

5.3. Sectorale prioriteiten: van 'longlist' naar 'shortlist'

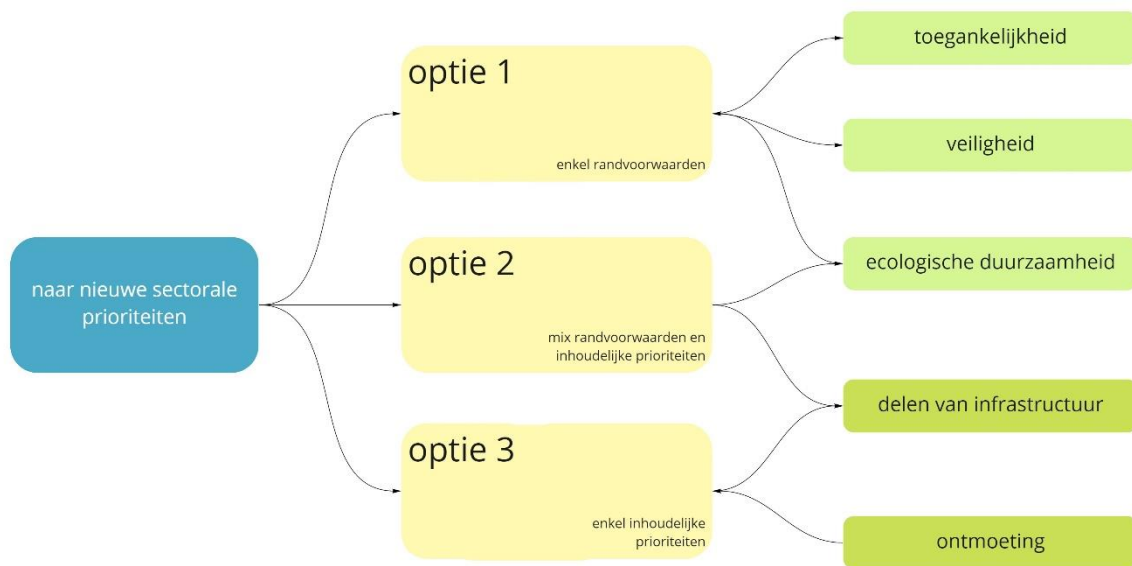
Binnen het kader van dit onderzoek wierp een sectorale bevraging licht op de (ver)bouw- en infrastructuurnoden in het (bovenlokale) cultuur- en jeugdveld. Het resultaat van dit alles is een 'longlist' van (ver)bouw- en infrastructuurnoden in het brede cultuur- en jeugdveld (zie §4.5). In wisselwerking met het huidige beleidskader (§3.4) kunnen gebruikt worden bij de actualisering van sectorale prioriteiten binnen een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering. Zoals we in §5.2 argumenteerden, zullen het ambitieniveau en budgettaire kader mee bepalend zijn voor de keuzes die kunnen gemaakt worden. Met beperkte middelen inzetten op alle noden lijkt immers niet wenselijk. De keuze waar de Vlaamse overheid nu voor staat, lijkt in zekere zin op het dilemma waarvoor de organisaties in de sector staan. Tijdens de verschillende stappen van de sectorconsultatie gaven respondenten immers aan dat zeer verschillende infrastructuurnoden op een complexe manier met elkaar verweven zijn. Een inhoudelijke nood of ambitie is vaak de trigger om de infrastructuur te conformeren aan (veranderende) regelgeving. Budgettaire beperkingen zorgen er dan voor dat inzetten op het conform maken aan verplichte randvoorwaarden (energiezuinigheid, toegankelijkheid, veiligheid...), terwijl dit de ruimte voor innovatie en ontwikkeling fnuikt. Voor hetzelfde fundamentele dilemma staan we bij de herziening van het FoCI-reglement. Onze longlist geeft een brede panopli van (ver)bouw- en infrastructuurnoden en maakt daarbij een onderscheid tussen randvoorwaarden en inhoudelijke prioriteiten, zowel sectorspecifiek als sectorbreed. Moet het nieuwe reglement dan inzetten op randvoorwaarden of inhoudelijke prioriteiten?

Wat betreft mogelijke keuzes voor een volgende FoCI-reglement schuiven we een aantal mogelijke opties naar voor. Die zijn te beschouwen als een operationalisering van het Scenario 1, zoals hierboven gedefinieerd (§5.2): een lichte optimalisering van het huidige beleidskader. Enerzijds houden we – vanuit budgettaire overwegingen – rekening met een scenario waarbij er ruimte is voor drie geactualiseerde prioriteiten. (We gaan uit van een budget voor het luik sectorale prioriteiten dat (zoals in het verleden) in de grootteorde zou liggen van 2 tot 5 miljoen euro per jaar. Indien het budget lager zou liggen dan 3 miljoen, is het alleszins aangewezen het aantal sectorale prioriteiten te beperken tot

maximaal twee.) Anderzijds kiezen we binnen dit scenario in eerste instantie voor prioriteiten die ‘sectorbreed’ spelen: dit om organisaties binnen het brede cultuur- en jeugdveld de kans te geven om in te tekenen op het FoCI-reglement.

Daarbij schuiven we drie opties naar voor: een waarbij enkel wordt ingezet op wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden, een waarbij enkel wordt ingezet op inhoudelijke prioriteiten en één die beide combineert.

Figuur 11. Drie opties voor de bepaling van nieuwe sectorale prioriteiten voor investeringssubsidies

Optie 1 (louter optie randvoorwaarden)

- ▶ Ecologische duurzaamheid (van light tot integraal)
- ▶ Toegankelijkheid (van light tot integraal)
- ▶ Veiligheid

Deze optie sluit nauw aan bij de bestaande situatie: hoofdzakelijk omwille van de budgettaire beperkingen wordt hier in eerste instantie gekozen om de middelen in te zetten om organisaties de kans te geven om infrastructuur conform te maken aan de minimale wettelijke bepalingen en voorschriften voor drie prioriteiten die spelen in de verschillende sectoren (en de bredere samenleving): ecologische duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid. In de sectorconsultatie werd energieëfficiëntie en ecologische duurzaamheid sectorbreed als het voornaamste aandachtspunt naar voor geschoven. In de survey leek toegankelijkheid minder *top of mind*, maar tijdens de kwalitatieve uitdieping via het Dialoogcafé werd het belang hiervan sterk onderstreept. Tijdens het onderzoek won ‘veiligheid’ aan belang.

We wijzen op het dwingende karakter van de bestaande wettelijke normen en verplichtingen. Weliswaar bepleiten we om ook binnen dit kader de mogelijkheid te voorzien van zowel een minimale

aanpak (gerichte investeringen in bijvoorbeeld energie-efficiëntie via een lichte procedure), als van een meer integrale aanpak via een bijzondere procedure:

- ▶ met oog voor materiaalgebruik, circulariteit, mobiliteit en dergelijke meer in het geval van ecologische duurzaamheid;
- ▶ een integrale visie op toegankelijkheid die breder gaat dan infrastructuur;
- ▶ een visie op veiligheid die breder gaat dan wettelijke verplichtingen (bv. asbest) en ook meer breder kan inzetten (bv. de nood aan hybride ontmoetingsplekken).

Optie 2 (gemengde optie: zowel 'randvoorwaarden' als 'inhoudelijke prioriteiten')

- ▶ Ecologische duurzaamheid (van licht tot integraal)
- ▶ Delen van infrastructuur

Deze optie combineert de 'randvoorwaarde' waarvoor door de sector het meest prioritair naar het FoCI-reglement wordt gekeken (ecologische duurzaamheid) met een 'cultuurinhoudelijke' nood die sterk aan de orde was: het delen van infrastructuur. Dit laatste biedt kansen als een sectorbreed gedeelde prioriteit. Er zijn wensen en verlangens binnen het brede cultuurveld om meer infrastructuur meer te delen. In vele gevallen is er desgevallend een aanpassing nodig van de infrastructuur. Meer inzetten op (tijdelijk en langdurig) delen biedt mogelijkheden om op diverse vlakken winst te boeken: inspelen op lacunes die spelen in het bredere ecosysteem (vooral belangrijk binnen kunsten), kansen op kruisbestuiving, mogelijke efficiëntiewinsten, mogelijkheden aanboren voor aanvullende financiering (vooral een aandachtspunt binnen jeugd), kansen om via de infrastructuur de maatschappelijke inbedding van organisaties en organisaties te vergroten, e.a.

Ecologische duurzaamheid en het delen van infrastructuur zijn inhoudelijk nauw met elkaar verbonden. Ze hebben ook met elkaar gemeen dat ze sterk aansluiten bij de beleidsprioriteiten die eerder geformuleerd werden in het Vlaamse Regeerakkoord en de Beleidsnota's Cultuur en Jeugd (hetgeen mogelijk de kans vergroot om een budgetverhoging voor FoCI te argumenteren).

Optie 3 (louter inhoudelijke lijnen)

- ▶ Delen van infrastructuur
- ▶ Cultuur- en jeugdinfrastructuur als ontmoetingsplek

Dit is de optie waarbij – ondanks de wettelijke verplichtingen – juist *niet* wordt ingezet op de randvoorwaarden, louter op inhoudelijke noden die leven binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld. Deze redenering vertrekt eveneens vanuit budgettaire overwegingen. Weliswaar loopt de argumentatie anders. De Vlaamse Overheid heeft inderdaad een taak om infrastructuren te helpen zich te conformeren aan de wettelijke verplichtingen op het vlak van energieëfficiëntie, veiligheid en toegankelijkheid. Maar dat gebeurt best binnen het breder kader van een Vlaams infrastructuurbeleid dat inzet op klimaatdoelstellingen, toegankelijkheid en veiligheid. Binnen deze argumentatie zouden de beperkte investeringsmiddelen die er zijn binnen cultuur en jeugd, best optimaal gebruikt worden om *inhoudelijke stappen* te zetten. Hierbij pleiten we opnieuw voor het delen van infrastructuur, naast de

breed gedragen vraag om vanuit cultuur en jeugd via de infrastructuur meer in te zetten op een maatschappelijke nood aan ontmoetingsplekken en *third spaces*.

5.4. De optimalisering van het FoCI-reglement

Bij het ontwikkelen van een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering moeten diverse overwegingen in acht genomen worden. Naast aanbevelingen voor het bredere strategische kader en mogelijke nieuwe sectorale prioriteiten, levert onze ‘toekomstgerichte evaluatie’ van het FoCI-reglement ook een aantal aanbevelingen op die te maken hebben met *het reglement zelf*: het begrippenkader, het toepassingsgebied, aspecten van het reglement zelf, de voorwaarden en de criteria, het subsidiedossier, de procedures voor beoordeling en uitvoering. Deze aanbevelingen kwamen tot stand op basis van diverse vormen van input: deskresearch en documentanalyse, vier verkennende interviews, een interne evaluatie door het Departement Cultuur, Jeugd en Media, een batterij vragen in de online enquête, en een vergelijking met investeringsreglementen in Sport, Toerisme en Onroerend Erfgoed. Voor meer gedetailleerde resultaten van deze verschillende onderzoekstappen verwijzen we naar het uitgebreide rapport met de bijlagen. Bijlage 2 bevat een uitgebreide matrix met aandachtspunten die op tafel kwamen tijdens de verschillende onderzoekstappen, waaronder ook een benchmarking met vergelijkbare reglementen binnen Onroerend Erfgoed, Toerisme en Sport.

De precieze vertaling van deze aanbeveling kan voor sommige kwesties en pijnpunten meer in detail gebeuren dan voor andere. Voor een aantal aspecten zal de gewenste operationalisering immers afhankelijk zijn van strategische keuzes gemaakt op het hogere niveau, met name de scherpstelling van de doelstellingen van het instrument en de manier waarop dit kadert binnen het bredere instrumentarium, het budgettaire ambitieniveau en de inhoudelijke keuze voor bepaalde prioriteiten. Om die reden nemen we niet alle aspecten die in Bijlage 2 aan bod kwamen in een even groot technisch detail mee.

Wat de verschillende scenario's betreft worden niet alle opties en mogelijkheden opengeplooid. We gaan opnieuw uit van Scenario 1: een lichte optimalisering van het huidige reglement. Binnen dit scenario werken we naar een nieuw reglement dat a) zich nog richt op het brede veld van cultuur en jeugd en b) nog steeds twee luiken combineert – een voor ‘sectorale prioriteiten’ en een voor ‘strategisch belangrijke infrastructuur’.

5.4.1 Concepten en definities

5.4.1.1 Van ‘uitzonderlijke omvang’ naar ‘strategisch belangrijke infrastructuur’

Vandaag worden sectorale prioriteiten en ‘grote culturele infrastructuur’ gevat binnen eenzelfde reglement, maar via twee afzonderlijke luiken en twee verschillende procedures. Dit kan o.i. voor het nieuwe reglement zo blijven. Weliswaar stellen we – in lijn met eerder geformuleerde aanbevelingen

en beleidsambities – voor om voor de grote culturele infrastructuur nu al de *switch* te maken naar de integratie in een helder strategisch beleidskader, op de volgende manieren:

- ▶ We stellen om te beginnen voor om *het concept en definitie* van ‘uitzonderlijke omvang’ en schaal – moeilijk te operationaliseren en mogelijk minder relevant – te verschuiven naar: ‘strategisch belangrijke cultuur- en jeugdinfrastructuur’ (SBI). ‘Grote infrastructuur’ in de zin van ‘uitzonderlijke omvang’ dekt immers niet de beoogde strategische lading. Daarom spreken we van ‘strategisch belangrijke cultuur- en jeugdinfrastructuur’, gerelateerd aan strategisch belangrijke organisaties die op het niveau van Vlaanderen en/of internationaal het verschil kunnen maken.
- ▶ De meerwaarde van strategisch belangrijke dossiers moet kunnen worden aangetoond in relatie tot het ‘landschap’ of het ecosysteem waartoe ze behoren en de prioriteiten die daarvoor gelden. De operationalisering hiervan dient te gebeuren via *het expliciteren van een strategische beleidsvisie*. Het is wenselijk die te kaderen binnen een duidelijke beleidsvisie m.b.t. cultuur- en jeugdinfrastructuur in het algemeen en m.b.t. investeringssubsidies in het bijzonder. Zie ook het Globaal Sport-infrastructuurplan. We bevelen we aan om de ‘SBI’ te beperken tot infrastructuur van structureel gesubsidieerde organisaties met een werking in Vlaanderen en/of Brussel, gericht op de hele Vlaamse Gemeenschap of ruimer. Het betreffen strategisch belangrijke organisaties incl. infrastructuren met Vlaamse en/of internationale meerwaarde en uitstraling.
- ▶ Verder is er nood aan de ontwikkeling van een *specifieke en transparante procedure op maat* (o.a. met een beoordelingscommissie). De huidige minimale procedure volstaat niet en is ook niet in verhouding tot wat men vraagt voor de kleinere bedragen die via het luik sectorale prioriteiten worden uitgekeerd.
- ▶ Voor de ‘strategisch belangrijke infrastructuur’ is het van belang dat er minstens duidelijkheid komt over een *jaarlijks basisbudget*, dat afhankelijk van specifieke aanvragen en dossiers eventueel nog vanuit culturele en andere budgetten dossierspecifiek kan verhoogd worden.
- ▶ Het is eveneens aangewezen dat ‘ad nominatim’ gesubsidieerde dossiers maximaal als ‘strategische belangrijke’ dossiers worden behandeld.
- ▶ Het is wenselijk om een sterker onderscheid te maken tussen de investeringssubsidies voor SBI en investeringssubsidies voor sectorale prioriteiten.
 - We adviseren om investeringssubsidies voor SBI te beperken tot fundamentele en omvangrijke infrastructuurnoden, zoals bijvoorbeeld: restauraties, renovaties of makeovers van bestaande gebouwen of sites; belangrijke uitbreidingen via herbestemming of nieuwbouw; uitzonderlijk ook volledige nieuwbouw.
 - Subsidiëring impliceert dat de infrastructuur hetzij reeds voldoet aan alle wettelijke randvoorwaarden (zoals energie-efficiëntie, toegankelijkheid, veiligheid) hetzij hieraan voldoet aan het eind van de uitgevoerde werken waarvoor investeringssubsidies werden verkregen. Bij gedeeltelijke of volledige nieuwbouw zouden ook nog hogere vereisten of ambitieniveaus kunnen gelden.
 - Behalve investeringssubsidies eigen aan de GCI-definitie, kunnen GCI ook aanspraak blijven maken op investeringssubsidies in het kader van sectorale prioriteiten.

5.4.1.2 Ontwikkel een heldere en toetsbare definitie van ‘bovenlokaal’.

- ▶ *Blijf de scope van het reglement op zijn minst beperken tot bovenlokale organisaties.* Er zijn ook lokale noden, en daarop biedt het reglement zelf geen antwoord.²¹ Dit wordt voor bepaalde sectorale prioriteiten soms opgevangen door ‘gecoördineerde’ aanvragen van louter lokale organisaties/infrastructuren, terwijl het reglement een helder onderscheid maakt tussen ‘bovenlokaal’ (i.e. toepassingsgebied) en ‘interlokaal’ (bundeling van louter lokale aanvragen, wat niet in aanmerking komt). Dit is te behouden. We stellen dus voor om de bovenlokale scope als ondergrens te behouden.
- ▶ Wel is het nuttig een onderscheid te maken tussen bereik en/of uitstraling en/of meerwaarde op respectievelijk voornamelijk lokaal niveau, bovenlokaal niveau en Vlaams niveau of ruimer. Hanteer hierbij de criteria ‘bereik’, ‘uitstraling’ en ‘meerwaarde’ (of ‘relevantie’), waarbij ‘meerwaarde’ t.a.v. het ‘lagere’ niveau het essentiële criterium is.
- ▶ Koppel dit aan de erkenning en terminologie binnen de respectieve sectorale decreten (Kunstendecreet, Cultureel-Erfgoeddecreet, e.a.). Een op basis van deze decreten structureel erkende en gesubsidieerde organisatie is per definitie ‘bovenlokaal’ of ruimer. Het verschil tussen ‘bovenlokaal’ en ‘Vlaams’ wordt bepaald door de werking die al dan niet gericht is op de hele Vlaamse gemeenschap of ruimer. De vereiste ‘structurele erkenning en subsidiëring’ kan/mag evenwel niet in alle situaties als uitsluitend criterium worden gehanteerd. Dit geldt met name voor bottom-up praktijken/organisaties – gehuisvest in vaak geclusterde infrastructuur en een soms gemengd gebruik – die (nog) niet structureel gesubsidieerd zijn, maar wel aantoonbare meervoudige bovenlokale meerwaarde en een bepaalde mate van innovatie en dynamiek kunnen voorleggen. Hiervoor zou ‘projectsubsiëring’ eventueel als voorwaarde kunnen volstaan.
- ▶ Bij de operationalisering van ‘bovenlokaal’ is het ook aangewezen consistentie te zoeken met andere beleidsdomeinen zoals bv. Sport Vlaanderen (in het algemeen) en Toerisme Vlaanderen (wat jeugdverblijfcentra betreft). Een *in-depth* analyse van dergelijke externe benaderingen van bovenlokaliteit is wenselijk.
- ▶ Bv. voorzie checklists (online tool) zodat organisaties kunnen testen of zij binnen de bovenlokale scope (cf. Sport Vlaanderen), resp. de Vlaamse of ruimere scope vallen.
- ▶ Voorzie indien mogelijk andere, niet-financiële ondersteuningsinstrumenten voor lokale en interlokale organisaties (cf. Sport Vlaanderen).

5.4.1.3 De definities van de geactualiseerde sectorale prioriteiten

Er is nood aan een heldere en eenduidige terminologie en begrippenkader als kader voor beoordeling (subsidievoorwaarden, -criteria, gevraagde motivering in subsidiedossier). Dit geldt bij uitstek ook voor de definitie en omschrijving van de nieuwe sectorale prioriteiten, afhankelijk van de keuzes die op dit vlak gemaakt zullen worden. In de longlist (§4.5) stellen we een groter aantal mogelijke prioriteiten voor, op basis van de sectorbevraging. Hierboven stellen we – binnen het scenario van *light* optimalisatie van het huidige reglement – een shortlist voor van 5 mogelijke prioriteiten, waaruit er – binnen drie mogelijke opties – uiteindelijk twee à drie gelicht kunnen worden.

²¹ Zie de aanbevelingen in de ‘aanzet van strategisch kader’ (zie bijlage 6) om via de Vlaamse overheid toch een meerwaarderol te kunnen spelen t.a.v. het lokale in interlokale niveau.

- ▶ Voor de verdere uitwerking van definities van deze inhoudelijke prioriteiten verwijzen we naar de omschrijvingen in de longlist als basis. Die bundelen de voornaamste aandachtspunten met betrekking tot deze infrastructurele noden.
- ▶ We staan nog expliciet stil bij de nood aan een bredere definitie van **ecologische duurzaamheid dan louter energieëfficiëntie**. Bij die verbreding is het belangrijk duidelijk te onderscheiden elementen te benoemen en (desgevallend) verderop in het reglement te operationaliseren (kosten die in aanmerking komen, voorwaarden en criteria,...). Die aspecten betreffen: energie-efficiëntie (isolatie, verlichting, verwarming,...), duurzaam materiaalgebruik en circulariteit, veranderingsgericht bouwen, mobiliteit, compact bouwen,... Voor de operationalisering bevelen we aan om een beroep te doen op de aanwezige expertise bij het transitienetwerk PULSE.

5.4.1.4 Andere definitiekwesties

- ▶ Voorzie in de omkadering voldoende **tools** om de gehanteerde terminologie ook hanteerbaar te maken voor gebruikers. Bv. operationalisering van ‘roerende accommodaties die vast zijn door bestemming’ in functie van sectorspecifieke invullingen: dit is verder te operationaliseren in handleiding.
- ▶ Onderscheid tussen **aanvrager** en **begunstigde**. De aanvrager situeert zich in de aanvraagfase (tot net voor de beslissing i.v.m. wel of niet subsidiëring), de begunstigde in de uitvoeringsfase (m.a.w. op dat moment reeds de begunstigde van een subsidie).

5.4.2 Toepassingsgebied

5.4.2.1 Cultuur en jeugd nog steeds binnen één kader

Binnen dit scenario pleiten we ervoor om cultuur en jeugd nog steeds een plek te geven binnen één reglement.

De input die we tijdens het onderzoek verkregen is op dit vlak niet eenduidig. Enerzijds zijn er redenen om cultuur en jeugd (buiten de culturele decreten) samen te houden: ze maken deel uit van eenzelfde administratie, ze zijn publieke sectoren met gelijksoortige flankerende wetgeving en beide samen houden geeft meer flexibiliteit m.b.t. toewijzing budgetten... Tegelijk geeft het jeugdwerk buiten de culturele decreten aan zich ongemakkelijk te voelen over het FoCI-reglement, vnl. omdat dit in globaal een totaal ander type werking betreft en bovendien eerder lokaal/interlokaal georiënteerd is. Dit lijkt eerder te pleiten voor een afzonderlijke benadering voor jeugd. Daarbij doemt dan weer het risico dat je onduidelijkheid creëert voor die organisaties op het snijvlak van cultuur en jeugd.

Binnen een scenario dat uitgaat van een licht optimalisatie van het huidige reglement pleiten we – om bovenstaande redenen – echter voor een benadering die investeringsubsidies cultuur én jeugd binnen één reglement behandelt.

- ▶ Tegelijk is het ook nuttig om te bekijken welke antwoord men kan formuleren op de besognes die het jeugdveld in de sectorconsultatie op tafel legde, waar mogelijk en relevant, mede rekening houdend met verschillen qua soort werking en schaal, alsook op het vlak van capaciteit en expertise. Daarbij alvast de volgende pistes.

- Nogmaals: behoud en bewaak de *scope op het bovenlokale* voor het gehele reglement. Organisaties met een louter lokale scope – of gecombineerde, zogenaamd ‘interlokale’ aanvragen – hebben geen plaats binnen het reglement. Mogelijk zijn er, zoals bijvoorbeeld in Sport, wel anderssoortige instrumenten (bv. gericht op informatie, coaching en kennisdeling) die lokaal wel impulsen kunnen geven.
 - *Proportionaliteit* is belangrijk. Stem, waar mogelijk en relevant, het reglement en de te volgen procedure af op de omvang van de beoogde werken en investeringen. Dit is niet alleen relevant voor organisaties met een beperkte expertise en capaciteit binnen jeugd, maar ook voor meer kleinschalige organisaties binnen cultuur.
 - Voorzie daarnaast in *informatie en sensibilisering*, alsook in niet-financiële ondersteuning (begeleiding, coaching, kennisdeling, ...) om tegemoet te komen aan de verschillen tussen sectoren en organisaties op het vlak van capaciteit en relevante expertise. Dit betreft zowel de aanvraag- als de uitvoerings- of realisatiefase. Ook dit is relevant voor jeugd én cultuur.
 - Het behouden van de scope ‘cultuur en jeugd’ biedt mogelijkheden voor *toepassingen van multi-functioneel gebruik*, ook voorbij de grenzen van cultuur en jeugd (e.g. onderwijs, welzijn, sport,...). We verwijzen naar de optie om via de prioriteiten in te zetten op het delen van infrastructuur. Dit is zowel binnen als buiten de cultuur- en jeugdsector een mogelijke oplossing voor de gestelde noden, met bovendien potentiële meerwaarde voor alle betrokkenen op diverse vlakken (financieel, maatschappelijk, sectorspecifieke lacunes).
- Een belangrijk en specifiek pijnpunt met betrekking tot jeugd is de *afstemming op Toerisme Vlaanderen*. FoCI speelt deels op hetzelfde terrein als Toerisme Vlaanderen wat jeugdverblijven en cultuur-toeristische hefboom-projecten betreft. Afstemming is nodig op het vlak van o.a. niet alleen de scope, criteria, termijnen... maar ook de strategie. Om die reden is dit de afstemming op Toerisme Vlaanderen iets dat de herziening van het FoCI-reglement overstijgt. Technische en operationale aspecten zijn te behandelen na de strategische afstemming.
- Specifiek vanuit jeugd wordt gewezen op de noodzaak van een betere afstemming op het investeringsinstrumentarium van Toerisme Vlaanderen en dit op alle vlakken (strategische afstemming, criteria, scope, deadlines,...). Stem hiervoor af met de sector.
 - Zorg voor een heldere communicatie naar de sector over die afstemming.
 - Werk de administratieve complexiteit waar mogelijk weg (bv. splitsen van kosten tussen gekoppelde dossiers).
 - Binnen jeugdverblijven heeft TVL meer ‘vinger aan de pols’ wegens o.a. werkbezoeken en loketfunctie. Onderzoek de mogelijkheid om jeugdverblijfcentra over te hevelen naar Toerisme Vlaanderen, mits waarborgen vanuit het oogpunt van de jeugdsector.

5.4.2.2 De scope van de infrastructuur en het (ver)bouwproject

- Enkel **gebouwen** behoren tot de FoCI-scope. Dit is nu het geval en we stellen voor dit te behouden, met de scope die nu al gehanteerd wordt. Dit is: gebouwen, met inbegrip van de niet-bebouwde gronden op het betreffende perceel (met een publieke functie of niet), alsook met inbegrip van verankerbare installaties en materialen (‘onroerend door bestemming’²²) en digitale en

²² Het Agentschap Onroerend Erfgoed vermeldt dat het Burgerlijk Wetboek ‘roerende goederen onroerend door bestemming’ relateert aan de bedoeling van de eigenaar om deze goederen blijvend te verbinden met het onroerend goed. Dit is op zijn beurt te relateren aan de kernfunctie en de exploitatie van de gebruiker, gezien over een lange periode.

technologische infrastructuur verbonden met de kernfunctie van de organisatie. Behoren niet tot de hier voorgestelde scope (en is ook nu niet het geval):

- Cultuur- en/of jeugdrelevante investeringen in de echte ‘publieke ruimte’ en de inrichting ervan, tenzij de betrokken organisatie (of organisaties) hierover een beschikkingsmacht hebben van het vastgestelde minimum aantal jaren.
 - Collectieve faciliterende infrastructuur in de digitale en/of technologische sfeer.
 - Infrastructuur waarvoor overwegend andere criteria gelden dan specifiek culturele en jeugdcriteria: bv. aanwezigheid in Brussel of de Vlaamse rand, taalkwestie (Voeren e.a.)²³
- ▶ In het licht van de nood aan investeringen inzake digitalisering – in het bijzonder ook het ontwikkelen van ‘hybride’ plekken voor ontmoeting en presentatie – is een uitbreiding tot digitale infrastructuur wenselijk.
- ▶ *Aanbeveling voor behoud van de scope bouwen, uitbreiden, verbouwen of verwerven van infrastructuur van bovenlokaal belang.* Dit is naar analogie met het Agentschap Onroerend Erfgoed eventueel te verbreden met investeringen voor veiligheid, energiebesparing en toegankelijkheid in relatie tot de kernfunctie (wat minimale wettelijke randvoorwaarden en geen inhoudelijke beleidslijnen betreffen).

5.4.3 Het reglement zelf

5.4.3.1 Wie kan aanvragen?

We formuleren volgende nieuwe aandachtspunten met betrekking tot de optimalisatie van het huidige reglement:

- ▶ Onderzoek de mogelijkheden om het reglement deels of geheel ook open te stellen voor organisaties die een beschikkingsmacht hebben voor een periode korter dan de vastgestelde termijn. Het voordeel is dat dit mogelijkheden biedt aan opkomende organisaties die op een innovatieve manier antwoorden zoeken op de infrastructuurnoden mee kampen. Het is met andere woorden een manier om ondernemerschap binnen cultuur en jeugd te stimuleren vanuit het infrastructuurbeleid.
- ▶ Voorzie dat er meerdere eigenaars of langdurige gebruikers kunnen zijn, die al dan niet een gezamenlijke juridische constructie vormen, en dit ongeacht hun rechtspersoon.
- ▶ Een lopende of toegezegde Vlaamse structurele subsidiëring van de werking (deels of geheel) in het kader van één of meer decreten zien we als een indicatie van het (minstens) bovenlokale karakter van de aanvrager. Ingeval van meerdere aanvragers geldt dit minimaal voor de aanvrager met het grootste gewicht qua werking en gebruik. Zoals reeds vermeld onder ‘bovenlokaal’ (zie 4.2.2) kan/mag deze vereiste evenwel niet in alle situaties als uitsluitend criterium worden gehanteerd. Dit geldt met name voor opkomende praktijken/organisaties – gehuisvest in vaak geclusterde infrastructuur en een soms gemengd gebruik – die (nog) niet structureel gesubsidieerd zijn, maar wel aantoonbare meervoudige bovenlokale meerwaarde en een bepaalde mate van innovatie en dynamiek kunnen voorleggen. Hiervoor zou een projectmatige subsidiëring op Vlaams niveau eventueel als voorwaarde kunnen volstaan.
- ▶ Commerciële actoren en/of activiteiten komen enkel in aanmerking voor zover eventuele winsten geherinvesteerd worden in een culturele of jeugd-gerelateerde structureel gesubsidieerde

²³ Wat infrastructuur in Brussel, de Rand en andere taalgemeenten betreft welke volgens voorliggend voorstel niet voor FoCI-investeringsmiddelen in aanmerking zouden komen, is een mogelijke aanbeveling dat dit soort infrastructuur deels of geheel buiten het CJM-beleidsdomein wordt gesitueerd.

kernfunctie. Overweeg uit budgetoverwegingen bijkomend eventueel een systeem met verschillende subsidiepercentages ingeval van deels commerciële uitbating.

- ▶ *Onderzoek de mogelijkheid van collectieve dossiers en groepsaankopen.* De scope van de huidige visie en het huidige reglement is nu louter individuele projecten van individuele organisaties. Het is wenselijk om in de toekomst ook collectieve infrastructuur (bv. databanken, softwaresystemen), groepsaankopen (bv. energiezuinige verlichting), en dergelijke meer mogelijk te maken. Dit heeft meerwaarde op het financiële vlak en op het vlak van kennisdeling, krachtenbundeling en administratieve vereenvoudiging.

5.4.3.2 Welke kosten komen in aanmerking?

- ▶ **Subsidieerbare kosten.** Diverse elementen in het huidige reglement verhinderen de ontwikkeling van een langetermijnperspectief, waardoor investeringen minder efficiënt gebeuren. Het betreft hier voornamelijk de huidige scope van kosten die in aanmerking komen, naast ook de plafonds op de subsidiebedragen.
 - Scans en audits in relatie tot verschillende randvoorwaarden hebben aantoonbare meerwaarde qua potentiële impact, is al herhaaldelijk gesteld en aangetoond. Daarom is het aan te bevelen om deze volledig als subsidieerbare kosten in aanmerking te laten komen en zelfs in overweging te nemen om die geheel of deels door het FoCI (of een andere overheidsinstantie) te laten dragen.
 - De impact van investeringen op de kwaliteit all-in van de infrastructuur is mede afhankelijk van een degelijke voorbereiding op het vlak van locatiekeuze, concept, ontwerp, haalbaarheid, e.d.m., alsook van professionele begeleiding daarbij. De nood aan professionele begeleiding geldt trouwens evenzeer in de uitvoeringsfase. Daarom wordt aanbevolen om de eventuele extra personeels- en begeleidingskosten hiervoor tot een bepaald maximum als kosten in rekening te kunnen brengen, alsook om het huidig plafondbedrag voor studiekosten (10%) op te trekken tot minimaal 20%, temeer omdat dit plafond niet meer voldoet aan de huidige noden en praktijken. Dit laatste veronderstelt wellicht ook afstemming met Team Vlaams Bouwmeester en met het Agentschap Onroerend Erfgoed. Vanuit het oogpunt van haalbaarheid en kwaliteit zou ook de eventuele voortijdige aanstelling van een ontwerper geen issue mogen zijn wat terugvorderbare kosten betreft.
 - Er wordt ook gepleit om de ontwikkeling van masterplannen te subsidiëren. Dit is in principe nuttig en de vorige jaren ook al meermaals aanbevolen, maar zou op korte termijn evenwel betekenen dat er binnen het kader van FoCI nog minder ruimte is voor de investeringen zelf.
- ▶ Nabeschouwingen bij 'subsidieerbare kosten':
 - De aanbevelingen qua verruiming van subsidieerbare kosten hebben uiteraard impact op het beschikbare budget. Dit is dan ook één van de hoger vermelde knoppen waaraan je wel/niet kunt draaien, rekening houdend met het beschikbare budget, de verschillende sectorale prioriteiten, en het aantal en soort organisaties die je daarmee wenst te ondersteunen.
 - Overigens laten we bij de hierboven besproken 'subsidieerbare kosten' nog een aantal indirecte kosten buiten beschouwing die nochtans gerelateerd zijn aan investeringsdossiers zoals bijvoorbeeld het moeten huren van tijdelijke ruimte om de verbouwperiode te overbruggen, bijkomende overheadkosten, kosten verbonden aan vorming en kennisdeling gerelateerd aan het ingediende project (welke bv. door Toerisme Vlaanderen wél in aanmerking worden genomen in het kader van hefboomproject-dossiers), e.a.

- Uit de benchmark blijkt dat volgende kosten door de betreffende beleidsdomeinen niet in aanmerking worden genomen: kosten voor groenaanleg (alhoewel de wijzigende tijdsgeest voor het tegendeel zou kunnen pleiten), voor fietsenstalling (idem dito, zie ook de aanbeveling om breder in te zetten op verduurzamen), voor aanleg van parkings, communicatiekosten, BTW of recupereerbare BTW, investeringen in horeca en shops.

5.4.3.3 Minimale en maximale subsidiebedragen

- ▶ Minima.
 - De benchmark laat zien dat er voor grote investeringen minima-bedragen worden bepaald, variërend van 500.000 (Sport Vlaanderen) tot 5 mio euro (Agentschap Onroerend Erfgoed²⁴). Bij Sport Vlaanderen worden binnen het gebenchmarkte decreet geen investeringssubsidies voorzien voor kleinere werken of specifieke prioriteiten. Bij Toerisme Vlaanderen is dit wél het geval via specifieke instrumenten voor specifieke doeleinden (bv. jeugdlogies, familievriendelijkheid, enz).
 - Voor het FoCI-reglement bevelen we geen minima aan, vermits het meestal individuele dossiers betreft met specifieke noden en verschillende investeringsbehoeften. Zo kunnen ook kleinere organisaties of kleinere noden in aanmerking komen voor subsidiëring.
- ▶ Maxima.
 - Agentschap Onroerend Erfgoed werkt met relatief lage maxima (25.000 euro) voor de standaard of eenvoudige erfgoedpremie-procedure. Voor de bijzondere of meer complexe procedure gelden er evenwel geen maxima. Sport Vlaanderen bepaalt 1,25 miljoen euro als maximum investeringsbedrag voor bovenlokale sportinfrastructuur (nog te verhogen met de behaalde procentuele totaalscore + eventueel uitbreidbaar tot 2 miljoen euro). Hiervan kan maximaal 30% gesubsidieerd worden. Bij topsportinfrastructuur is dit 50%. Toerisme Vlaanderen bepaalde geen minima of maxima voor hefboomprojecten, al werd er in de praktijk wel met een vork gewerkt. De subsidie bedroeg maximaal 60% van de betoelaagbare kosten. Voor jeugdverblijven bedraagt het maximale percentage 40% op de betoelaagbare kosten.
 - Voor het FoCI-reglement stellen we voor het maximale subsidiepercentage 60% te behouden. Bij infrastructuur zonder decretale erkenning op het Vlaamse niveau kan eventueel overwogen worden om dit te verlagen naar 50%, omdat hier een grotere inspanning van de betrokken lokale overheid of overheden kan worden verwacht.
- ▶ Het is o.i. aangewezen om een indexering te voorzien van toegekende subsidiebedragen in geval van onvoorziene verhoging buiten de wil en invloedssfeer van de begunstigde.

5.4.4 Wet op de overheidsopdrachten

Het huidig reglement is op dit vlak onduidelijk en er is in vele dossiers discussie of en in welke mate deze wetgeving al dan niet van toepassing is. Onze aanbeveling hier sluit aan bij het voornemen binnen FoCI om de Wet op Overheidsopdrachten verplicht toe te passen en dit te integreren in het nieuwe reglement. Enige gematigdheid is hierbij evenwel aan te bevelen voor kleinere werken en kleinere

²⁴ Recent kwam het meerjarensubsidie-instrument evenwel on hold te staan, of zelfs te vervallen omdat er een te grote achterstand was opgebouwd in de loop der jaren.

bedragen, hetgeen overigens ook uit de benchmarkpraktijk blijkt. Een te strikte toepassing op dit vlak zou immers meer nadelen dan voordelen hebben.

5.4.5 Voorwaarden en criteria

Er wordt al geruime tijd gepleit voor meer transparantie op het vlak van beoordeling, binnen een helder kader en een expliciete strategie. Het beoordelingskader is weinig inhoudelijk en weinig transparant. De focus ligt sterk op ontvankelijkheidsvoorwaarden. De motivering wordt hierdoor soms als subjectief ervaren. Bij het luik GCI zijn er zelfs geen criteria in het reglement, enkel voorwaarden. Voor het nieuwe FoCI-reglement is er nood aan een meer gelaagde benadering van visie, inhoudelijke prioriteiten enerzijds en randvoorwaarden anderzijds.

Vertaald naar het nieuwe reglement, formuleerden we hierboven reeds aanbevelingen omtrent de uitbouw van een transparante procedure, met externe beoordeling, voor ‘strategisch belangrijke infrastructuur’.

Verder bepleiten we een onderscheid tussen ontvankelijkheidsvoorwaarden, subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria. We stellen evenwel voor om ontvankelijkheidsvoorwaarden te combineren met subsidievoorwaarden omdat het onderscheid tussen beiden niet altijd makkelijk te maken is (zoals ook uit de benchmark blijkt) en om de procedure niet nodeloos complexer te maken. Hieronder vermelden we ze niettemin afzonderlijk en hebben we ervoor gekozen om ze vrij exhaustief in te vullen²⁵. We bevelen evenwel aan om het aantal subsidievoorwaarden, en zeker ingeval van kleinere werken en kleinere organisaties, zoveel mogelijk te beperken om te vermijden dat die in verhouding onnodig drempelverhogend werken.

- ▶ *Ontvankelijkheidsvoorwaarden* interpreteren we hier als louter vormelijk in relatie tot de aanvraag. Het betreft bijvoorbeeld:
 - Het tijdig indienen (incl. de vorm, bv. online)
 - De volledigheid van de aanvraag of het dossier incl. bijlagen (bij voorkeur met de kans om dit op vraag nog te remediëren binnen een bepaalde termijn)

- ▶ *Subsidievoorwaarden* hebben betrekking op de aanvraag of het dossier zelf. Deze voorwaarden kunnen en zullen uiteraard verschillen voor resp. het luik GCI en het luik sectorale prioriteiten, en zelfs per sectorale prioriteit. Het betreft voorwaarden als:
 - voorwaarden m.b.t. de aanvrager: eigenaar of beschikbaarheid over langere termijn, zelf bouwheer zijn en de kosten dragen, soort eigenaars (zowel publiek- als privaatrechtelijke personen), louter aanvragen van individuele organisaties/rechtspersonen of ook samenwerkingsverbanden, structurele subsidiëring voor het geheel of een deel van de werking (in het bijzonder voor het gedeelte waarop de aanvraag van toepassing is), ...
 - voorwaarden m.b.t. de locatie: infrastructuur gelegen in Nederlands taalgebied of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad

²⁵ We hebben er hier voor gekozen om de subsidievoorwaarden in het huidige FoCI-reglement zichtbaar te houden, alsook om andersoortige subsidievoorwaarden vanuit de benchmark mee op te nemen. Het valt evenwel op dat de subsidievoorwaarden van Sport Vlaanderen m.b.t. bovenlokale sportinfrastructuur zeer beperkt worden gehouden (nochtans met een subsidie van minimaal 30% op investeringen van minimaal 500.000 euro) en dat ook Toerisme Vlaanderen dit heel beperkt houdt (zowel voor de grote hefboomprojecten als voor de jeugdverblijven waar vaak ook kleine bedragen spelen).

- voorwaarden m.b.t. financiering: financiële haalbaarheid qua investeringen en exploitatie; minstens 40% cofinanciering van de totale projectkost (door subsidies of natura via andere overheden en/of eigen inbreng), eventueel variërend percentage voor bv. 'louter' bovenlokale infrastructuur; bij cofinanciering mogen de gezamenlijke overheidsbijdragen de totale en aangetoonde kostprijs niet overschrijden.
 - voorwaarden m.b.t. de werken: bv. werken nog niet gestart of voltooid op het moment van de aanvraag (excl. ontwerp en desgevallend het bouwrijp maken van de gronden; evt. ook toelaten dat er in de aanvraagfase al wordt aanbesteed en gegund; TVL: kosten worden evenwel slechts aanvaard vanaf de datum van de subsidiebeslissing); haalbaarheid qua vergunningen (maar geen vereiste dat die reeds in orde zijn), haalbaarheid qua tijdige oplevering binnen bepaalde termijn (termijn die zowel kan variëren tussen GCI en sectorale prioriteiten, als binnen GCI en de sectorale prioriteiten zelf; het is o.i. niet relevant om een algemene termijn op te leggen voor zeer diverse dossiers qua omvang en complexiteit; een maximum van 6 jaar met mogelijkheid tot geargumenteed verzoek tot verlenging met een periode van max 2 jaar), een strikt gefaseerde uitvoeringstiming, ...
 - ingeval van combinaties: o.a. uitsluiten van combinaties van aanvragen binnen een bepaalde periode (bv. geen meerdere aanvragen mogelijk binnen hetzelfde jaar of een andere termijn; bv. geen aanvragen mogelijk voor verschillende prioriteiten; bv. geen combinatie GCI mogelijk met sectorale prioriteiten; bv. eerder toegekende subsidie waarvoor de uitvoering nog niet is gestart); aanvraag niet combineerbaar met andere subsidieaanvragen voor dezelfde werken; aanvraag niet combineerbaar met bepaalde fiscale voordelen,...
 - toegankelijkheids- en energie-efficiëntieadvies lijkt wenselijk voor investeringswerken tot een bepaald bedrag en best verplicht vanaf een bepaald bedrag, evenwel voor zover van toepassing (want verschillend per soort sectorale prioriteit). We bevelen aan om dergelijke scans gratis te maken (en te laten betalen door FoCI), evenwel op voorwaarde van uitvoering van quick wins onder een bepaald bedrag.
 - toepassing wetgeving overheidsopdrachten
 - rekening houden met aangepaste Decreet Kunst in Opdracht (actualisering van de verwijzing naar het oude 'percentagedecreet).
 - toezicht aanvaarden op de besteding van de subsidie, de instandhouding, de renovatie en het onderhoud
 - zich verbinden tot terugbetaling bij vervreemding of bestemmingswijziging zonder voorafgaandelijk akkoord
 - zich verbinden aan principes good governance
 - andere mogelijke voorwaarden: zie benchmarktabel in bijlage
 - specifieke voorwaarden voor specifieke sectorale prioriteiten; de invulling hiervan is uiteraard pas relevant van zodra nieuwe prioriteiten zijn gekend.
- Specifieke subsidievoorwaarden voor Strategisch Belangrijke Infrastructuur
- enkel structureel gesubsidieerde organisaties met een werking in Vlaanderen en/of Brussel, die gericht is op de hele Vlaamse Gemeenschap of ruimer
 - vereiste van masterplannen voor grote dossiers (vanaf een bepaald bedrag), mede in functie van samenhang en faseerbaarheid
 - aantonen van financiële haalbaarheid en financiële duurzaamheid van investeringen en exploitatie over een periode van minimaal 10 jaar
 - vereiste van een toegankelijkheidsaudit (via Inter), resp. een energie-efficiëntie-audit (via Pulse?) op de bouwplannen van ingrijpende werken, telkens inclusief advies en met vermelding van de prioriteiten; maar hiervoor geen minimumpercentages voorzien in het budget of de subsidie.

- wat jeugdverblijven betreft: inhoudelijke en financiële afstemming vereist met subsidie-mogelijkheden via Toerisme Vlaanderen.
- ▶ Beoordelingscriteria zijn de criteria die bij de inhoudelijke beoordeling van de aanvraag of het dossier van tel zijn. Deze beoordeling gebeurt hetzij door de betrokken administratie (wat is aan te bevelen voor kleinere werken en bedragen, ervan uitgaande dat hiervoor voldoende capaciteit aanwezig is), hetzij via een adviescommissie (eventueel alternatief voor sectorale prioriteiten), hetzij via een beoordelingscommissie (wat is aan te bevelen voor hogere bedragen en met name voor GCI-dossiers).
- Transparantie over de beoordeling t.a.v. de sector in het algemeen en de betrokken organisaties/aanvragers in het bijzonder, is aangewezen.
 - Deze transparantie betreft onder meer:
 - ▶ de beoordelingsprocedure, inclusief timing
 - ▶ heldere beoordelingscriteria + toelichting ervan
 - ▶ samenstelling van de beoordelingscommissie (in voorkomend geval), m.i.v. de profielen, alsook toelichting bij het waarom van deze samenstelling (en eventueel open oproep voor kandidaatstelling).
 - ▶ de beslissingen (inclusief argumentatie en toelichting); zowel op het algemeen niveau als op het niveau van de individuele dossiers
 - ▶ Deze transparantie kan grotendeels eenvoudig online gerealiseerd worden (via website CJM) en deels schriftelijk t.a.v. de individuele aanvragers voor zover het hun individueel dossier betreft.
- Voor aanbevelingen m.b.t. concrete beoordelingscriteria beperken we ons hieronder tot de SBI-dossiers. Beoordelingscriteria sectorale prioriteiten zijn immers prioriteit-specifiek en dus afhankelijk van voorafgaandelijke duidelijkheid over nieuwe prioriteiten. Voor specifieke punten met betrekking tot de huidige prioriteiten verwijzen we naar de Bijlage 2.
- Beoordelingscriteria SBI:
 - aantonen van de inhoudelijke meerwaarde van de investeringen t.a.v. het sectorbrede en/of sectorspecifieke landschap, ingebed in een te expliciteren langetermijnvisie (met aandacht voor aansluiting op de strategische visie met betrekking tot het bredere sectorale beleid, inspelen op de infrastructuurnoden in het landschap, geografische spreiding etc.).
 - aantoonbare aandacht en inspanningen voor integrale toegankelijkheid, ecologische duurzaamheid, adaptief gebruik in ruimte en tijd, bereidheid tot delen van infrastructuur, inclusie, architecturale kwaliteit, kwaliteit van de leefomgeving, ...

5.4.6 Procedures

Het is niet mogelijk om alleen via vereenvoudigde procedures tegemoet te komen aan de vele signalen m.b.t. complexiteit, administratieve last en moeilijke becijferingen allerhande. Zoals reeds herhaaldelijk aangegeven, is het minstens evenzeer van belang om in te zetten op informatie, advies, coaching en begeleiding in zowel de aanvraag- als de uitvoeringsfase. Dit kan inspelen op bestaande verschillen binnen en tussen sectoren op het vlak van o.a. expertise en capaciteit. Tevens kan dit de beoogde kwaliteit van de aanvragen en de uiteindelijke realisaties alleen maar ten goede komen.²⁶

- ▶ Aanvraag- en beslissingsprocedure

²⁶ Uit de benchmark blijkt duidelijk dat ook andere beleidsdomeinen hier inmiddels reeds actief op inzetten, wat getuigt van een veranderende relatie tussen subsidiënt en subsidievragers of begunstigde ervan.

- Te behouden: jaarlijkse online aanvraagprocedure met vaste deadlines voor resp. SBI en sectorale prioriteiten; idem dito vaste uiterlijke deadlines qua beslissing en kennisgeving m.i.v. motivatie ervan.
- Te onderzoeken of de huidige tussentijd van 6 maanden voor sectorale prioriteiten niet kan gereduceerd worden tot 3 maanden zoals dit ook het geval is bij het Agentschap voor Onroerend Erfgoed. De huidige grote doorlooptijd wordt door de sector vaak als een probleem aangekaart. Voor SBI evenwel lijkt ons een termijn van 6 maanden aanvaardbaar.
- In de survey wordt sterk gewezen op de administratieve complexiteit. Het is te onderzoeken of de complexiteit en administratieve last nog kunnen verlaagd worden.
 - In dit verband moet zeker gekeken worden naar de sterk kwantitatieve benadering van de subsidievoorwaarden. Zeker voor de huidige prioriteit energiezuinigheid zorgt dit voor administratieve complexiteit. Op zijn minst moeten hier de huidige kwantitatieve normen herbekeken worden, zoals de ondergrens van 100.000 kWh om in aanmerking te komen. Voor meer details zie bijlage 2.
 - Tevens is het de aanbeveling om te voorzien in een eenvoudige procedure (voor kleinere werken en bedragen) en een bijzondere procedure (voor grotere werken en bedragen, met name ook voor SBI). Voor SBI is eventueel een twee-stappenprocedure te overwegen met het oog op selectiviteit en kwaliteitsverhoging, waarbij de eerste stap een 'light aanvraag' betreft. Uiteindelijk voorkomt dit ook planlast voor aanvragers die niet voorbij de eerste beoordeling geraken.
- Te onderzoeken of ook of de KIOSK-tool nog vereenvoudigd kan worden. De signalen over de gebruiksvriendelijkheid lopen sterk uiteen. In de survey wordt soms gewezen op de complexiteit. In de interviews stippen respondenten aan dat die complexiteit echter veel sterker geldt voor sectorale dossiers in KIOSK.
- Te voorzien in een heldere en eenvoudige handleiding (online) + in de nodige informatie, sensibilisering, alsook in advies, coaching en begeleiding (zie hoger).

► Procedure na goedkeuring

- Ook in de uitvoeringsfase is het voorzien in advies, coaching en begeleiding (bij voorkeur m.i.v. plaatsbezoeken voor zover relevant) een belangrijke meerwaarde.
- Een duidelijke leidraad/handleiding voor de uitvoeringsfase (m.i.v. een opvolgingstabel) bestaat reeds en voldoet aan de verwachtingen van de begunstigen. Het lijkt ons niet zinvol om dit in het reglement zelf op te nemen, én om het reglement zelf niet nodeloos te verzwaren én omwille van de veranderbaarheid van dergelijke leidraad.
- Wenselijk om meldings- en rapporteringsplicht m.b.t. de voortgang van de uitvoering en het daaraan gerelateerde budget te voorzien in zowel het reglement als de leidraad. Minimaal tweejaarlijks, of halverwege bij eventuele kortere opleveringstermijnen. Alle wijzigingen of vertragingen moeten meteen worden gemeld en vervolgens goedgekeurd. Dit geldt vooral voor grotere projecten.
- Wenselijk om bij gunning van de opdracht een bepaald percentage (bv. 20 à 30%) te voorzien als voorschot of prefinanciering. Voor grotere projecten (m.i.v. SBI) kan eventueel een gefaseerde prefinanciering worden voorzien zoals dit ook in sommige andere beleidsdomeinen gebeurt.
- Eindcontrole all-in via FoCI te voorzien en terugvordering indien het project uiteindelijk slechts deels of niet werd uitgevoerd.

Ten slotte willen we evenwel nogmaals de aanbeveling herhalen om, behalve in 'voorwaarden en criteria' en lichte procedures, vooral ook in informatie en sensibilisering + advies, coaching en begeleiding (met inbegrip van eventuele plaatsbezoeken) in de aanvraagfase te voorzien, mede om de verschillen in capaciteit en expertise te ondervangen. Advies, coaching en begeleiding zijn overigens ook wenselijk in de uitvoeringsfase omdat dit zonder meer ten goede zal komen aan de beoogde kwaliteit. Het is noodzakelijk om het FoCI en specifieke bovenbouworganisaties hiervoor te versterken.